

Bachelorscriptie Rechtsgeleerdheid
Universiteit Maastricht

De wettelijke (on)mogelijkheid van anoniem bevallen in Nederland

Geschreven door: Pauline Brorens
ID-nummer: I6058881
Datum: 14-07-2015
Scriptiebegeleider: S. Daenen
Aantal Woorden: 14 591

Inhoud

Lijst van gebruikte afkortingen	2
Inleiding	3
1. Belangenafweging moeder en kind	5
1.2 Jurisprudentie	7
1.2.1 Valkenhorst – I	8
1.2.2 Valkenhorst-II	9
1.2.3 Gaskin tegen Verenigd Koninkrijk.....	10
1.2.4 Odièvre tegen Frankrijk	11
1.2.5 Godelli tegen Italië.....	11
1.3 Visie belangenafweging Nederland	12
2. Nationale wetgeving	14
2.1 Familierechtelijke aspecten	14
2.2 Strafbaarheid van de moeder bij anoniem bevallen	15
2.2.1 In hulpeloze toestand brengen of laten	15
2.2.2 Te vondeling leggen	16
2.2.2.1 Eenzijdige rechtshandeling	18
2.2.2.2 Anoniem bevallen en te vondeling leggen.....	20
2.3 Verduistering van staat	21
2.3.1 Inroeping van staat	23
2.3.2 Betwisting van staat.....	23
2.3.3. Inroeping of betwisting van staat en anoniem bevallen	24
2.4 Conclusie	25
3. Huidige oplossing: discreet bevallen	26
3.1 De procedure	26
3.2 Geheimhouding	26
4. Anoniem bevallen in Frankrijk	28
4.1 Anonimiteit van de moeder	28
5. Conclusie	30
Aanbevelingen	31
6. Woord van dank.....	32
Literatuurlijst.....	33

Lijst van gebruikte afkortingen

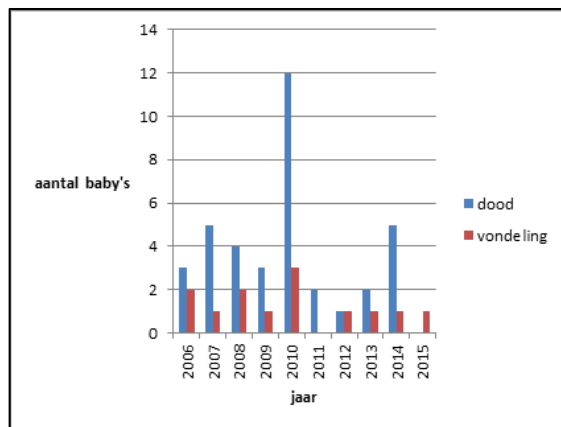
Beschermde Wieg:	Stichting Beschermde Wieg
BRP:	Basisregistratie Personen
BW:	Burgerlijk Wetboek
Comité:	Het Comité voor de Rechten van het Kind
EHRM:	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM:	Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens
FIOM:	Stichting Ambulante Fiom
IVRK:	Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
MvT:	Memorie van Toelichting
NIDAA:	Nederlands Instituut voor de Documentatie van Anoniem Afstanddoen
OM:	Openbaar Ministerie
RvdK:	Raad voor de Kinderbescherming
Sr:	Wetboek van Strafrecht
WBOM:	Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie

Inleiding

Het is een probleem van alle tijden.¹ Een vrouw wordt zwanger, maar is van mening dat het zelf opvoeden van het kind geen optie is. Zij en haar baby zouden in levensgevaar zijn als iemand ontdekt dat zij een kind heeft gebaard. Daarom neemt ze een drastisch besluit. Ze legt haar kind te vondeling, in een mandje aan de oever van de rivier. De dochter van de farao vindt het mandje met de baby en besluit het kind te adopteren. Ze noemt hem “Mozes”.² Dit verhaal uit de Bijbel illustreert hoe oud het probleem is. Maar het is nog altijd actueel: ook vandaag de dag zijn er vrouwen die anoniem willen bevallen van hun kind. Zij willen niet dat iemand weet dat zij een kind gebaard hebben, vanwege het risico op eerwraak, huiselijk of relationeel geweld, of omdat de zwangerschap ontstaan is door seksueel geweld, of vanuit de omgeving strenge opvattingen over seksualiteit heersen.³ Vrouwen kunnen zo wanhopig zijn dat zij hun kind ergens achterlaten of zelfs doden.

Sinds 2003 registreert de RvdK alle vondelingen. Ook het NIDAA, een onafhankelijk wetenschappelijk kenniscentrum, registreert alle vondelingen en gevonden babylijkjes.⁴ De afgelopen tien jaar werd er gemiddeld één vondeling en vier babylijkjes per jaar ontdekt.⁵ Het is vrijwel onmogelijk om een inschatting te maken van de werkelijke omvang van het probleem. Waar bij te vondeling leggen het doel vaak nog is dat de baby gevonden zal worden, door het kiezen van een plaats waar veel mensen langskomen, is dat bij babydoding niet het geval. Omdat een baby nog niet geregistreerd is of bekend is bij de overheid, zal deze ook niet gemist worden.⁶

In Nederland wordt gezocht naar oplossingen om te voorkomen dat vrouwen besluiten om hun baby te doden of te vondeling te leggen. De huidige wetgeving maakt het mogelijk dat een vrouw haar kind kan afstaan ter adoptie. Als een vrouw aangeeft dat zij en haar kind gevaar lopen, is het ook mogelijk om te bevallen met geheimhouding. Haar gegevens worden dan afgeschermd, maar haar naam staat wel op de geboortakte. Hierdoor weet het kind wel wie zijn moeder is. Deze vorm heet “bevallen met geheimhouding” of “discreet bevallen”. Dit in tegenstelling tot anoniem bevallen, waar de identiteit van de moeder

Figuur 1: Tabel van het aantal vondelingen en babylijkjes over de periode van 2006-2015.⁶

¹ NIDAA, 'Te vondeling leggen', <http://www.nidaa.nl/vondeling.html>.

² Bijbel, Exodus 1-2.

³ Raad voor de Kinderbescherming, 'Vondelingen', https://www.kinderbescherming.nl/wat_doet_de_raad/afstand_screening_adoptie_en_afstammingsvagen/vondelingen/.

⁴ NIDAA, 'Missie', <http://nidaa.nl/missie.html>.

⁵ Sinds 2003 registreert de Raad van de Kinderbescherming alle vondelingen in Nederland. Raad voor de Kinderbescherming 'Vondelingen', https://www.kinderbescherming.nl/wat_doet_de_raad/afstand_screening_adoptie_en_afstammingsvagen/vondelingen/.

⁶ NIDAA, 'Babydoding', <http://www.nidaa.nl/babydoding.html>.

⁶ Tabel op basis van de gegevens van het NIDAA. 'Vondelingen in Nederland', <http://www.nidaa.nl/babylijkjes-in-nederland.html>.

volledig anoniem blijft. In maart 2015 kondigde Beschermd Wieg aan om ook anoniem bevallen te gaan faciliteren.⁷ Beschermd Wieg is een stichting die als doel heeft om, als laatste redmiddel, anoniem afstaan van kinderen te faciliteren. Zij doet dat door het aanbieden van 'vondelingenkamers' en is dus van plan om ook anoniem bevallen te gaan faciliteren, ongeacht of de wet dat toestaat.⁸

In deze scriptie wordt de volgende vraag onderzocht: "Is anoniem bevallen in Nederland onder de huidige wetgeving mogelijk?". Ogenscheinlijk een eenvoudige vraag, maar de wetgeving rondom dit onderwerp blijkt zeer complex te zijn en onverwachte consequenties te hebben. Anoniem bevallen is niet expliciet verboden en het wettelijk systeem moet dus goed bestudeerd worden. Voor strafbaarstelling zal aansluiting gezocht moeten worden bij andere delicten.

Om antwoord te geven op deze vraag, wordt allereerst het belangenconflict dat hier speelt beschreven. De moeder heeft recht op bescherming van haar persoonlijke levenssfeer en privacy, het kind op afstammingsgegevens. Wat houden deze rechten precies in? Hoe staan deze rechten in verhouding tot elkaar? Aan de hand van twee verdragen en de bijbehorende jurisprudentie wordt beschreven hoe de Nederlandse wetgever die afweging maakt en wat de gevolgen daarvan zijn voor anoniem bevallen. Ten tweede wordt de huidige wetgeving besproken, zowel de civielrechtelijke kant van het moederschap als de strafrechtelijke kant van de mogelijke strafbaarheid en vervolgbaarheid van anoniem bevallen. Daarna worden de constructies van bevallen met geheimhouding, zoals nu mogelijk is in Nederland, en anoniem bevallen, zoals nu mogelijk is in Frankrijk vergeleken. Tot slot de conclusie waarin de hoofdvraag wordt beantwoord en enkele aanbevelingen worden gedaan.

Woorden kunnen zaken verduisteren of juist ophelderen. In deze scriptie worden de volgende definities gebruikt. Met 'kind' wordt 'de minderjarige' zoals vastgelegd in 1:233 BW bedoeld, met 'baby' de pasgeborene. Met 'moeder' de vrouw die het kind gebaard heeft, tenzij sprake is van een duidelijk adjectief (duomoeder, adoptiemoeder, beschermd wieg moeder). Wellicht de belangrijkste definitiekwestie is anoniem bevallen. Met anoniem bevallen wordt bedoeld de mogelijkheid dat een vrouw bevalt met alle medische hulp die noodzakelijk is, en daarna haar kind achterlaat in het ziekenhuis of de instelling waardoor ze geholpen wordt. De vrouw blijft volledig anoniem: er wordt geen naam geregistreerd of bewaard. Dit in tegenstelling tot bevallen met geheimhouding, wat soms, ten onrechte, ook als 'anoniem bevallen' wordt aangeduid. Bij bevallen met geheimhouding wordt de naam van de moeder wel geregistreerd en ook op de geboortakte gezet. Echter, er worden bepaalde maatregelen genomen om te voorkomen dat de omgeving van de vrouw op de hoogte raakt van de bevalling.⁹

---

⁷ AVROTROS 2013.

⁸ Beschermd Wieg 'Gedachtegoed', <http://beschermdewieg.nl/Gedachtegoed.html>.

⁹ zie Hoofdstuk 3. Huidige oplossing: discreet Bevallen.

1. Belangenafweging moeder en kind

Bij anoniem bevallen botsen het recht van de moeder op privacy en het recht van het kind op afstammingsgegevens. Beide rechten zijn vastgelegd in verdragen, maar er is geen duidelijke rangorde. Daarom moet er een belangenafweging gemaakt worden. Opvallend hierbij is dat die belangenafweging in verschillende Europese landen anders uitpakt. In dit hoofdstuk worden allereerst de grondrechten besproken aan de hand van de verdragen waaruit ze voortvloeien. Daarna volgen enkele belangrijke arresten van de Hoge Raad en het EHRM. Tot slot de visie van de wetgever en enkele belangrijke instanties op deze belangenafweging en de gevolgen hiervan voor anoniem bevallen in Nederland.

1.1 Grondrechten

Bij het anoniem afstaan van kinderen spelen meerdere grondrechten. Allereerst het recht van de moeder op de bescherming van haar persoonlijke levenssfeer. Zij wil anoniem blijven en haar gegevens niet verstrekken, bijvoorbeeld omdat zij of haar kind anders gevaar lopen. Daar tegenover staat het recht van het kind op afstammingsgegevens. Afstammingsgegevens zijn niet alleen juridisch van belang, omdat aan familierechtelijke banden allerlei rechtsgevolgen verbonden zijn, maar ook van maatschappelijk belang. Weten wie je ouders zijn, waar je vandaan komt, is van groot belang voor het vormen van een eigen identiteit en niet weten wie je ouders zijn kan grote psychologische gevolgen hebben.¹⁰ Ook is er een medisch belang: als er erfelijke ziektes in de familie zijn, kan men door vroegtijdige screening en alertheid van artsen eerder tot een diagnose en behandeling komen.¹¹ Aan de andere kant zou het waarborgen van de anonimiteit van de moeder kunnen voorkomen dat zij kiest voor abortus, te vondeling leggen of het doden van het kind. Op die manier kan het toestaan van anoniem bevallen bijdragen aan het recht op leven.¹²

De grondrechten die spelen in het kader van anoniem bevallen zijn vastgelegd in enkele verdragen die door Nederland ondertekend en geratificeerd zijn. Het gaat om het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) en het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens (EVRM). Ook in de Grondwet zijn enkele van deze grondrechten terug te vinden. In de volgende paragrafen wordt per rechtsbron besproken wat de grondrechten zijn en hoe deze in verhouding tot elkaar staan.

Het IVRK is opgesteld door de Verenigde Naties en in 1995 inwerking getreden voor Nederland. 195 landen zijn partij bij het verdrag en het heeft daardoor vrijwel universele gelding.¹³ Het Comité voor de Rechten van het Kind houdt toezicht op de naleving van het verdrag en brengt regelmatig constructieve rapporten uit aan de lidstaten. Het Comité is echter zeer beperkt; er is geen individueel klachtrecht, zij heeft geen bevoegdheid tot het opleggen van sancties en de rapporten zijn niet juridisch bindend.¹⁴

---

¹⁰ Van Raak-Kuiper 2007, p. 131-167.

¹¹ Vlaardingerbroek 2014, p. 207.

¹² NIDAA noemt het recht op leven bij de voor- en tegenargumenten voor anoniem bevallen. NIDAA 'voor- en tegenargumenten anoniem bevallen', <http://www.nidaa.nl/anoniem-bevallen.html>.

¹³ Ruitenbergh 2003, p. 25.

¹⁴ Office of the High Commissioner of Human Rights 'Committee on the Rights of the Child', <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIntro.aspx>, zie ook Ruitenbergh 2003 p. 31.

In artikel 6 IVRK is vastgelegd dat ieder kind het inherent recht op leven heeft. Staten hebben een inspanningsverplichting om het overleven en de ontwikkeling van het kind zoveel mogelijk te waarborgen.¹⁵ Een staat moet actief ingrijpen en maatregelen nemen om dit recht te verwezenlijken. Voorstanders van anoniem bevallen stellen dat zo voorkomen wordt dat vrouwen hun kind doden of kiezen voor abortus, en zien het toestaan van anoniem bevallen dan ook als een tegemoetkoming aan dit recht.¹⁶ In artikel 7 IVRK zijn meerdere rechten vastgelegd: het recht op inschrijving in de registers van de burgerlijke stand, het recht op een naam en nationaliteit, en het recht om voor zover mogelijk zijn ouders te kennen en door hen verzorgd te worden. Een kind heeft dus het recht om te weten van wie het afstamt.

Uit de jurisprudentie blijkt dat het recht op afstammingsgegevens meer omvat dan alleen het kennen van de namen, want voor zover mogelijk dient het kind ook door zijn ouder te worden opgevoed. Het recht op afstammingsgegevens is echter niet absoluut. Een kind kan geen omgangsregeling afdwingen bij een man van wie hij vermoedt dat het zijn verwekker is, als er geen enkele verdere familierechtelijke betrekkingen zijn en de man het kind nooit heeft erkend. Het recht op afstammingsgegevens is dus wel ruimer dan puur en alleen het kennen van de namen van de ouders, maar is geen absoluut recht.¹⁷

Het Comité is tegen het gebruik van vondelingenluikjes omdat deze een grove inbreuk zijn op het recht op afstammingsgegevens. In haar recentste observatierapport over de situatie in Nederland roept zij op om deze zo snel mogelijk te sluiten en alternatieven te promoten. Ook roept ze op om in te zetten op het voorkomen van ongewenste zwangerschappen en het bieden van hulp aan vrouwen die ongewenst zwanger zijn. Als laatste redmiddel spreekt het Comité over de optie om “vertrouwelijke bevallingen” in ziekenhuizen mogelijk te maken. Het is echter onduidelijk of het Comité hier spreekt over discreet bevallen, wat al gefaciliteerd wordt in Nederland, of anoniem bevallen. Aangezien het Comité zo fel tegen vondelingenluikjes is vanwege de inbreuk die vondelingenluikjes maken op het recht op afstammingsgegevens van het kind, wordt hier waarschijnlijk ‘discreet bevallen’ bedoeld. Bij anoniem bevallen is het kind immers in dezelfde situatie: het weet niet wie zijn ouders zijn. Ook anoniem bevallen is een grote inbreuk op het recht op afstammingsgegevens.¹⁸

Op basis van het IVKR kan het volgende worden vastgesteld. Allereerst heeft de staat een inspanningsverplichting om het inherente recht op leven van ieder kind te waarborgen. Elk kind heeft recht op afstammingsgegevens. Hoewel het geen absoluut recht is, is het wel een zeer zwaarwegend recht. Het Comité is tegen vondelingenluikjes omdat deze een te grote inbreuk maken op het recht op afstammingsgegevens. Afgeleid daarvan zou zij ook tegen anoniem bevallen zijn. Aan de hand van dit verdrag, de uitleg van het Comité en de Nederlandse rechter zou anoniem bevallen niet mogelijk moeten zijn.

---

¹⁵ Ruitenbergh 2003, p. 89.

¹⁶ VARA 2013.

¹⁷ HR 22 december 1995, NJ 1996, 419.

¹⁸ CRC/C/NDL/CO/4 2015, p. 7.

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens is een internationaal verdrag dat is opgesteld door de Raad van Europa.¹⁹ In 1950 heeft Nederland het verdrag ondertekend en in 1954 geratificeerd.²⁰ Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens houdt toezicht op de naleving van het verdrag. Burgers van lidstaten die van mening zijn dat de staat hun rechten zoals die zijn vastgelegd in het verdrag geschonden heeft, en die alle nationale rechtsmiddelen hebben uitgeput, kunnen hun klacht voorleggen aan het EHRM. De uitspraken van het EHRM zijn bindend en definitief.²¹

In artikel 8 EVRM is het recht op respect van het privéleven, familie- en gezinsleven, zijn woning en correspondentie vastgelegd. Het interessante van dit artikel is dat het zowel het recht op respect voor privéleven van de moeder, als het recht op familie- en gezinsleven en daaruit voortvloeiend de afstammingsgegevens van het kind omvat. Inperking van de rechten genoemd in artikel 8 lid 1 EVRM is, zo blijkt het tweede lid, alleen mogelijk als dit noodzakelijk is voor de nationale veiligheid, openbare veiligheid of economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Het gaat hier dus niet om een absoluut recht. Landen hebben een zekere margin of appreciation, een zekere mate van vrijheid waarin ze zelf invulling mogen geven aan deze beperkingen. De belangenafweging tussen het recht van de moeder op respect voor het privéleven en het recht van het kind op afstammingsgegevens, kan per land anders uitpakken. Het EHRM heeft dan ook een aantal keer geoordeeld over dit belangenconflict. Deze jurisprudentie zal in de volgende paragrafen uitgewerkt worden.

1.2 Jurisprudentie

In de volgende paragrafen worden vijf belangrijke rechterlijke uitspraken uitgewerkt. In al deze zaken moest de rechter een afweging maken tussen het recht op privéleven van de moeder, en het recht op afstammingsgegevens van het kind. Allereerst de Valkenhorstzaken, waarin de rechter moest oordelen over de vraag of de gegevens die Valkenhorst had, aan de kinderen moest worden geopenbaard. De rechter toetste hierbij aan art. 7 IVKR. Vervolgens komen drie uitspraken van het EHRM aan bod. In de eerste uitspraak ging het over de vraag of afstammingsgegevens vrijgegeven mochten worden, ondanks een beroepsgeheim. In de andere twee zaken ging het om de vraag of anoniem bevallen niet in strijd is met artikel 8 EVRM. De rechter kwam hierbij tot een verrassende conclusie.

Begin vorige eeuw werd het krijgen van een kind als ongehuwde moeder gezien als een grote zonde en een schande. Ongehuwde zwangere vrouwen konden naar stichting 'Moederheil', daar bevallen om vervolgens hun baby af te staan. Eind vorige eeuw startten enkele kinderen die in Moederheil geboren waren, een rechtszaak tegen de rechtsopvolger Stichting Valkenhorst, om af te dwingen dat zij inzage zouden krijgen in het dossier van hun

¹⁹ Raad van Europa 'Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms', <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/005.htm>.

²⁰ Raad van Europa 'Signatures, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms', <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=005&CM=&DF=&CL=ENG>.

²¹ Europees Hof voor de Rechten van de Mens 'How the Court works', <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=court/howitworks&c=>.

moeder. Niet alleen zou daar de naam van de moeder in staan, Moederheil registreerde ook de naam van de verwekker. De kinderen beriepen zich op hun recht op afstammingsgegevens.

1.2.1 Valkenhorst – I

De eiseres is op 11 maart 1927 geboren in Moederheil. Moederheil heeft een dossier bijgehouden over haar moeder, waarin waarschijnlijk ook gegevens staan over de verwekker. De eiseres heeft gevraagd om deze informatie, maar de Stichting Valkenhorst, de rechtsopvolger van Moederheil, weigert die te geven met een beroep op haar geheimhoudingsplicht. Valkenhorst heeft als beleid dat zij alleen dossiers opent als de moeder daar uitdrukkelijk toestemming voor heeft gegeven. Eiseres beroept zich op haar recht op afstammingsgegevens, dat volgens haar zwaarder weegt dan de geheimhoudingsplicht.

Rechtbank

De rechtbank oordeelt dat Valkenhorst een geheimhoudingsplicht heeft omdat het ging om diep vertrouwelijke informatie, die na enige terughoudendheid was gegeven. Iemand die zich tot een hulpverlener wendt, moet er op kunnen en mogen vertrouwen dat zijn gegevens vertrouwelijk blijven. Valkenhorst hoeft geen gegevens af te geven aan de eiseres. De rechtbank ziet geen wettelijke regeling waardoor de geheimhoudingsplicht zou moeten worden opgeheven, en wijst de vordering af.²²

Hof

Het Hof overweegt dat er drie belangen spelen. Allereerst het belang van eiseres om haar afstammingsgegevens te kennen. Ten tweede het maatschappelijk belang van de geheimhoudingsplicht van Valkenhorst. Ten derde is er het belang van alle moeders die in Valkenhorst zijn bevallen. Zij hebben recht op privacy. Het Hof benadrukt dat alle drie de rechten belangrijk zijn, dat geen van deze rechten boven de andere staat en er daarom belangenafweging gemaakt moet worden op basis van de omstandigheden van het geval.

Het Hof overweegt dat de maatschappelijke vertrouwensfunctie van Valkenhorst niet zou worden aangetast door het verstrekken van de gegevens aan appelante. De maatschappelijke opvattingen rond ongehuwd moederschap zijn dusdanig veranderd dat vrouwen die zich nu tot Valkenhorst wenden, niet afgeschrikt zullen worden door het idee dat hun gegevens 45 jaar na dato bekend zullen worden gemaakt aan het kind.

Hoewel de moeder overleden is, neemt dat nog niet haar belang weg. Het is echter niet meer na te gaan wat zij had gewild door de sterk veranderende opvattingen over ongehuwd moederschap. Zij heeft geen familierechtelijke betrekkingen kunnen opbouwen met appellante en niet zelf de keuze kunnen maken om appellante te vertellen wie haar verwekker is. Echter, naar het oordeel van het Hof wordt het respect voor haar nagedachtenis niet aangetast indien dit wijkt voor het onderhavige belang van appelante. Het Hof vernietigt het vonnis van de rechtbank en veroordeelt Valkenhorst om aan appelante inzage in de gegevens te verstrekken.²³

---

²² Rb. Breda 20 juni 1989, NJ 1989, 726.

²³ Hof 's-Hertogenbosch 18 september 1990, NJ 1991, 796.

1.2.2 Valkenhorst-II

Na de eerste Valkenhorstuitspraak willen vijf andere personen ook van Valkenhorst hun afstammingsgegevens, zowel de naam van de moeder als de naam van de verwekker. Valkenhorst beroept zich weer op haar geheimhoudingsplicht.

Rechtbank

De rechtbank oordeelt dat volgens de wetgeving ten tijde van de geboorte van de vrouwen, het beroepsgeheim niet gold voor artsen, verpleegkundigen of vroedvrouwen die verplicht waren tot doen van aangifte van de geboorte van een kind. Valkenhorst kan zich dan ook niet beroepen op haar geheimhoudingsplicht en moet duidelijkheid verschaffen over de juistheid van de geboorteakte aan de hand van haar eigen registratie. Valkenhorst moet dus de identiteit van de moeders prijsgeven. Echter, deze doorbreking van de geheimhoudingsplicht reikt niet zover dat ook de gegevens omtrent de verwekker moeten worden verstrekt.²⁴

Hof

Drie vrouwen gingen in hoger beroep. Valkenhorst had intussen haar beleid gewijzigd. Voortaan gaf Valkenhorst inzage in de dossiers, tenzij de nog levende moeder geen toestemming gaf, of de al overleden moeder expliciet had aangegeven dat haar dossier ook na haar dood niet geopend mocht worden.

De moeders van twee appellanten waren overleden en deze moeders hadden nergens schriftelijk vastgelegd dat hun dossier niet geopend mocht worden na hun dood. Het Hof wijst de vordering toe. Van de derde appelante was de moeder nog in leven, en zij gaf geen toestemming tot opening van het dossier. Het Hof overweegt dat het belang van de moeder hier zwaarder weegt dan het belang van het kind om op voorhand inzage af te kunnen dwingen. Het Hof bekrachtigt de uitspraak van de rechtbank.²⁵

Hoge Raad

De vrouw wiens vordering in hoger beroep werd afgewezen omdat haar moeder, die nog leefde, geen toestemming had gegeven, ging in cassatie. De Hoge Raad overweegt dat aan het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, het recht op vrijheid van meningsuiting en het recht op respect voor het privéleven, een algemeen persoonlijkheidsrecht ten grondslag ligt. Dit algemene persoonlijkheidsrecht omvat ook het recht om te weten van welke ouders men afstamt, zoals vastgelegd is in artikel 7 IVRK.

Het recht op afstammingsgegevens is niet absoluut, er moet een belangenafweging worden gemaakt. Echter, het recht op afstammingsgegevens is zeer zwaarwegend en prevaleert boven het belang van de moeder. Hierin neemt de Hoge Raad mee dat de moeder medeverantwoordelijk is voor het bestaan van het kind. De Hoge Raad casseert.²⁶

---

²⁴ Rb. Breda 5 maart 1991, *NJ* 1991, 370.

²⁵ Hof 's-Hertogenbosch 25 november 1992, *NJ* 1993, 211.

²⁶ HR 15 april 1994, *NJ* 1994, 608.

Door de Valkenhorstzaken kwam vast te staan dat, hoewel er een belangenafweging dient plaats te vinden, het belang van het kind om te weten wie zijn ouders zijn, zeer zwaarwegend is. Het weegt zwaarder dan het recht van de moeder op privacy, nu de moeder medeverantwoordelijk is voor het bestaan van het kind. Het weegt zelfs zwaarder dan het medisch beroepsgeheim. Gezien het gewicht dat in deze uitspraken aan het recht op afstammingsgegevens wordt toegekend, is het maar de vraag of er een wettelijke grondslag bestaat om anoniem bevallen mogelijk te maken.

Ook het ERHM heeft een aantal uitspraken gedaan over het recht op afstammingsgegevens zoals vastgelegd in artikel 8 EVRM. Hoewel is vastgelegd dat een kind het recht heeft op zijn afstammingsgegevens, is dat geen absoluut recht. Het EHRM geeft aan dat er een zekere 'margin of appreciation' is waardoor wetgeving in landen kan verschillen en er geen eenduidig antwoord te geven is op de vraag of anoniem bevallen in strijd is met het recht op afstammingsgegevens zoals vastgelegd in artikel 8 EVRM.

1.2.3 Gaskin tegen Verenigd Koninkrijk

In 1959 is Graham Gaskin geboren. Na het overlijden van zijn moeder bracht hij zijn jeugd door in verschillende instellingen en pleeggezinnen. Hij is tijdens zijn jeugd mishandeld en verwaarloosd en wil zijn dossier inzien om meer inzicht te krijgen in de omstandigheden waarin hij is opgegroeid. De gegevens in het dossier kwamen vooral van docenten, artsen en maatschappelijk werkers. De staat beroept zich op een geheimhoudingsplicht: al deze mensen hadden de gegevens in vertrouwen gegeven. De geheimhoudingsplicht dient een zwaarwegend maatschappelijk belang. Het verzoek om inzage werd afgewezen. Na uitputting van alle nationale rechtsmiddelen werd de zaak voorgelegd aan het EHRM.²⁷

Het EHRM overweegt dat het dossier bedoeld is om de herinneringen en ervaringen die anders de ouder van het kind zou hebben en doorgeven, te vervangen. Deze zeer persoonlijke gegevens over de jeugd en ontwikkeling vloeit voort uit het recht op gegevens over zijn eigen identiteit. De overheid heeft een positieve verplichting in het waarborgen van dit recht.²⁸

Het EHRM overweegt dat er een algemeen maatschappelijk belang is om de geheimhouding in stand te houden. Door geheimhouding kan er immers meer vertrouwelijke informatie worden ingewonnen. Dat het vrijgeven van dossiers afhankelijk is van de toestemming van de persoon die de gegevens heeft verstrekt, is daarom gezien de margin of appreciation niet in strijd met het EVRM. Echter, er moeten wel meer beschermingsmaatregelen zijn voor de persoon die zijn dossier omtrent afstammingsgegevens wil inzien. Bij strijd over het inzage-recht, bijvoorbeeld doordat de persoon die de gegevens heeft verstrekt onvindbaar is of om onjuiste redenen geen toestemming geeft, moet een onafhankelijke autoriteit de zaak inhoudelijk beoordelen.²⁹

---

²⁷ EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83 (*Gaskin/Verenigd Koninkrijk*), par. 1.

²⁸ EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83 (*Gaskin/Verenigd Koninkrijk*), par. 36- 39.

²⁹ EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83 (*Gaskin/Verenigd Koninkrijk*), par. 49.

Een kind heeft dus recht op zijn afstammingsgegevens en die omvatten meer dan puur en alleen de naam van de ouders, maar dus ook gegevens over de vroege jeugd en ontwikkeling. Dit is een zeer zwaarwegend recht. Een onafhankelijke autoriteit, zoals een rechter, moet daarom concreet toetsen of het algemeen maatschappelijk belang van de geheimhouding zal moeten wijken voor het recht op afstammingsgegevens. Het EHRM benadrukt in dit arrest hoe zwaarwegend het recht op afstammingsgegevens is. Er lijkt weinig ruimte te zijn om anoniem bevallen toe te laten.

1.2.4 *Odièvre tegen Frankrijk*

In 1965 is Pascale Odièvre geboren na een anonieme bevalling. Zij mocht de niet-identificeerbare gegevens inzien en maakte daaruit op dat ze broertjes of zusjes heeft. Ze wil die vertrouwelijke gegevens inzien om erachter te komen wie zij zijn. In alle Franse procedures haalde zij bakzeil.

Het EHRM overweegt dat art 8 EVRM het recht op identiteit en persoonlijke ontwikkeling omvat. Dit recht omvat ook het recht op afstammingsgegevens.³⁰ Echter, er speelt ook het belang van de moeder. Het doel van anoniem bevallen is het waarborgen van de gezondheid van moeder en kind. Door anoniem bevallen toe te staan, hoopt men te voorkomen dat een vrouw kiest voor abortus, het doden van haar kind of haar kind te vondeling leggen.³¹ Frankrijk heeft een belangenafweging maakt waarin het recht van de moeder op privéleven zwaarder weegt dat het recht van het kind op afstammingsgegevens. Echter, het kind heeft wel het recht om de niet-identificeerbare gegevens in te zien. Ook kan zij zich aanmelden bij een nationale raad die kinderen in contact brengt met hun ouders.³² Als de moeder zich ook aanmeldt, kan er contact worden gelegd. Op deze manier zet de staat zich in dat het kind alsnog gegevens kan inzien, zonder een inbreuk te maken op het recht van privéleven van de moeder. Dit alles valt in de margin of appreciation en de Franse wetgeving is dus niet in strijd met het EVRM.³³ Het EHRM stelde vast dat de lidstaten over enige mate van vrijheid beschikken om het privéleven van hun onderdanen te beschermen en het toestaan van anoniem bevallen zoals vormgegeven in Frankrijk dus binnen de margin of appreciation valt.³⁴

1.2.5 *Godelli tegen Italië*

In deze zaak werd Anita Godelli geboren na een anonieme bevalling. Op de geboorteakte stond dat de moeder onbekend wilde blijven. Godelli had geen enkele andere informatie over haar moeder. Zij vermoedde dat ze een tweelingzus had en wilde daarom inzage in haar dossier. Na alle Italiaanse rechtsmiddelen te hebben uitgeput, wende zij zich tot het EHRM.

Het EHRM overweegt dat het recht op privéleven en familieleven, niet alleen de bescherming tegen onnodige inmenging door de staat omvat, maar ook een inspanningsverplichting om deze rechten te waarborgen.³⁵ Het Hof geeft aan dat er een

³⁰ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98 (*Odièvre/Frankrijk*), par. 29.

³¹ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98 (*Odièvre/Frankrijk*), par 44.

³² zie hoofdstuk 4: Anoniem bevallen in Frankrijk.

³³ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98 (*Odièvre/Frankrijk*), par 49.

³⁴ EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98 (*Odièvre/Frankrijk*), par 46-49.

³⁵ EHRM 25 september 2012, nr. 33783/09 (*Godelli/Italië*), par. 47.

belangenafweging plaats moet vinden. De uitkomst van die belangenafweging kan per land anders uitvallen, dat valt binnen de margin of appreciation. Echter, omdat de Italiaanse overheid geen enkele vorm van afstammingsgegevens faciliteert: ook geen niet-identificeerbare gegevens, en ook geen register bijhoudt waar zowel moeder als kind kan aangeven in contact te willen komen, komt het Hof tot de conclusie dat er geen redelijke belangenafweging is gemaakt. Het recht op afstammingsgegevens van Godelli is geschonden.³⁶

Ook dit arrest benadrukt weer het belang van een redelijke belangenafweging. Het is niet per definitie in strijd met het recht op afstammingsgegevens om anoniem bevallen toe te staan, maar er moet wel duidelijk zijn dat er een redelijke belangenafweging gemaakt is. Dat kan door een register of het afgeven van niet-identificeerbare gegevens.

Beiden arresten zijn erg interessant. Volgens het EHRM moet er dus een redelijke belangenafweging plaatsvinden tussen het recht van de moeder op privéleven en het recht van het kind op afstammingsgegevens. Anoniem bevallen waarbij het kind helemaal geen toegang heeft tot afstammingsgegevens, is in strijd met artikel 8 EVRM. Echter, als er maatregelen zijn waaruit die belangenafweging blijkt, zoals het vragen van niet-identificeerbare gegevens, of een instantie waar zowel moeder als kind zich kunnen laten registreren, is anoniem bevallen niet in strijd met het EVRM. Als anoniem bevallen in Nederland mogelijk blijkt te zijn, zou Nederland vergelijkbare maatregelen moeten treffen.³⁷

1.3 Visie belangenafweging Nederland

Uit de voorgaande paragrafen blijkt dat de belangenafweging anders kan uitpakken per land en per instantie. De Nederlandse rechter kent in elk geval een zwaarwegend belang toe aan het recht op afstammingsgegevens. Maar hoe denkt de Nederlandse wetgever eigenlijk over anoniem bevallen? En wat denkt een instantie als FIOm, die zich al jaren bezighoudt met het begeleiden van vrouwen die ongewenst zwanger zijn, van anoniem bevallen? In de volgende paragrafen worden achtereenvolgens de visie besproken van de wetgever, FIOm en Beschermd Wieg.

In 2013 werden Kamervragen gesteld naar aanleiding van de opening van het Babyhuis in Dordrecht. Het Babyhuis is een huis waar ouders die tijdelijk niet voor hun baby kunnen of willen zorgen, hun baby kunnen laten verzorgen. Dit alles zonder een wijziging in het ouderlijk gezag.³⁸ Destijds was het idee dat het Babyhuis ook een vondelingenluikje zou krijgen. De vragen gingen onder andere over de wettelijke mogelijkheden die er zijn om vrouwen die ongewenst zwanger zijn te helpen en de noodzaak van een vondelingenluikje, waarbij een kind anoniem af wordt gestaan.³⁹ De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie antwoordde als volgt:

---

³⁶ EHRM 25 september 2012, nr. 33783/09 (*Godelli/Italië*), par. 55-59.

³⁷ FIOm is iets vergelijkbaars gestart voor vondelingen. Zowel kinderen die te vondelingen zijn gelegd als ouders die ooit hun kind te vondeling hebben gelegd kunnen informatie achterlaten in het register, in de hoop ooit weer met elkaar in contact te kunnen komen.

FIOm 'Vondelingenregister', <https://fiom.nl/afstammingsvragen/vondelingen/vondelingenregister>.

³⁸ Het Babyhuis 'Wat is het Babyhuis?', http://www.het-babyhuis.nl/Het_Babyhuis/Babyhuis.html.

³⁹ *Aanhangsel Handelingen II* 2012/13, nr. 1747.

“Wettelijk zijn er momenteel geen mogelijkheden om anoniem een kind af te staan. Wel is het mogelijk om te bevallen en af te staan onder geheimhouding.(...)”⁴⁰ De wetgever ziet dus geen wettelijke mogelijkheid om anoniem te bevallen. De wetgever wenst deze situatie ook niet te veranderen. Volgens haar zijn er genoeg mogelijkheden om zwangere vrouwen in nood te helpen en is het zeer onwenselijk als kinderen niet weten wie hun ouders zijn. Dit recht van het kind weegt volgens de wetgever zwaarder dan het recht van de moeder op privéleven.⁴¹

Fiom, een stichting die niet alleen ongewenst zwangere vrouwen begeleidt, maar ook onderzoek doet naar ongewenste zwangerschap en afstammingsvragen, stelt in hun informatiemateriaal dat anoniem bevallen in Nederland niet mogelijk is.⁴² Zij wil dit ook zo houden, omdat kinderen het recht hebben op afstammingsgegevens. Volgens hen krijgen veel mensen die te vondeling zijn gelegd of geadopteerd zijn waarbij onbekend is wie de ouders zijn, problemen omdat ze zich afvragen wie hun ouders zijn. Ook voor de moeder is anoniem bevallen geen goed idee. De vrouw die denkt dat ze risico loopt als iemand weet dat zij een kind heeft gekregen, moet geholpen worden. Door haar alleen een optie te bieden om anoniem te bevallen en afstand te doen van het kind, worden deze achterliggende problemen niet opgelost. Daarbij komt dat veel vrouwen die hun kind in het geheim hebben afgestaan, dit geheim ervaren als een zware last.⁴³ Fiom denkt dat inzetten op vroegtijdige preventie beter is en verwijst naar de cijfers, waaruit blijkt dat veel vrouwen die in eerste instantie onder geheimhouding willen bevallen er later voor kiezen om dat niet te doen.⁴⁴

Beschermde Wieg denkt ook dat het met de huidige wetgeving niet mogelijk is om legaal anoniem te bevallen. Echter, zij roept op om de wetgeving te wijzigen. Na het openen van vondelingenluikjes wil zij een stap verder gaan door ook anoniem bevallen te gaan faciliteren.⁴⁵ Zwangere vrouwen kunnen zich dan bij Beschermde Wieg melden en krijgen medische bijstand bij de bevalling. Daarna staan zij hun kind af. Hoe dit precies vorm gegeven gaat worden is nog onduidelijk, maar de stichting heeft aangegeven in gesprek te zijn met artsen in Nederland, en met Duitse organisaties die anoniem bevallen al aanbieden.⁴⁶

De Nederlandse wetgever, Fiom en Beschermde Wieg zijn ervan overtuigd dat anoniem bevallen met het huidige wettelijke systeem niet mogelijk is. De Wetgever en Fiom willen dat graag zo houden omdat anoniem bevallen een te grote inbreuk zou maken op het recht op afstammingsgegevens van het kind. Echter, als men naar de jurisprudentie kijkt van het EHRM blijkt dat er een redelijke belangenafweging dient plaats te vinden, die ook anders zou kunnen uitvallen. Als de wetgever genoeg maatregelen neemt om het recht op afstammingsgegevens te waarborgen, zou ook in Nederland anoniem bevallen kunnen worden toegestaan.

---

⁴⁰ *Aanhangsel Handelingen II* 2012/13, nr. 1748, p. 1.

⁴¹ *Aanhangsel Handelingen II* 2012/13, nr. 1748, p. 2.

⁴² Stichting Ambulante Fiom 2015, p. 1. Fiom 'Missie en Visie', www.fiom.nl/over-fiom/wie-wij-zijn/missie-en-visie.

⁴³ VPRO 2004.

⁴⁴ Fiom 'Geheimhouding', <https://fiom.nl/ongewenst-zwanger/afstand-ter-adoptie/geheimhouding>.

⁴⁵ Paauw 2015.

⁴⁶ Nusteling 2015

2. Nationale wetgeving

Uit het vorige hoofdstuk bleek dat zowel de wetgever als FIOOM en Beschermd Wieg van mening zijn dat anoniem bevallen in Nederland wettelijk gezien niet mogelijk is. Maar is dat eigenlijk wel zo? Er is geen wetsartikel dat anoniem bevallen expliciet verbiedt en er zal aansluiting gezocht moeten worden bij andere mogelijke delicten waaruit strafbaarheid al dan niet blijkt. Is het eigenlijk wel strafbaar? En als het strafbaar is, kan er dan ook vervolgd worden? En hoe zit het eigenlijk met de familierechtelijke kant van anoniem bevallen?

In dit hoofdstuk wordt allereerst de familierechtelijke kant besproken: het juridisch moederschap van de vrouw die anoniem bevalt en de aangifte en geboorteakte van het kind. Daarna komt de strafrechtelijke kant aan bod. Zowel de mogelijke delicten waaruit strafbaarheid zou blijken, als de mogelijkheid tot vervolging wordt besproken.

2.1 Familierechtelijke aspecten

In het Nederlands recht geldt het adagium: “Mater semper certa est”. Dat betekent dat de moeder altijd zeker is. Uit artikel 1:198 blijkt dat de vrouw die het kind gebaard heeft, de juridische moeder is. Zij kan haar juridisch moederschap niet ontkennen. Ook een vrouw die anoniem bevalt zal dus, puur en alleen omdat zij het kind gebaard heeft, de juridische moeder van het kind worden.

Een moeder kan besluiten om haar kind af te staan ter adoptie. Uit artikel 1:229 volgt dat door adoptie de adoptief ouders de juridische ouders van het kind worden, en het juridisch ouderschap van de vrouw die het kind gebaard heeft vervalt. Dit heeft echter geen terugwerkende kracht, blijkens artikel 1:230 BW. Op de geboorteakte van het kind blijft dan ook nog steeds de naam van de vrouw staan die het kind gebaard heeft, maar er wordt een aantekening toegevoegd wie de huidige juridische ouders, de adoptiefouders, zijn. Dat volgt uit artikel 2.7 lid 1 sub a Wet Basisregistratie Personen.

Uit artikel 1:19 BW en artikel 1:19e BW volgt dat van elk kind dat in Nederland geboren wordt, aangifte moet worden gedaan. Er wordt dan een geboorteakte opgemaakt en de akte wordt ingeschreven in de Basisregistratie Personen. Op de geboorteakte staat onder andere de naam van het kind en de namen van de ouders. Als het kind geboren is, is de vader verplicht om aangifte te doen van de geboorte. Als hij ontbreekt of het doen van aangifte nalaat, is eenieder die bij de bevalling aanwezig was verplicht om dit te doen, danwel het hoofd van de inrichting of bewoner van het huis waar de vrouw bevallen is. Als niemand in staat is om aangifte te doen, doet de burgemeester van de gemeente waar de akte moet worden opgemaakt aangifte. Omdat een vrouw na haar bevalling door de fysieke uitputtingsslag niet in staat zal zijn om naar het gemeentehuis te komen, is de moeder wel bevoegd om aangifte te doen, maar niet verplicht.⁴⁷ Het verzaken van de verplichting om aangifte te doen is strafbaar blijkens artikel 488 Sr.

---

⁴⁷ Vat, in: Wortmann e.a. (red.), *Groene Serie Personen- en Familierecht*, Deventer: Kluwer 2014, aantekening 2 bij artikel 1:19e BW (online, laatst bijgewerkt op 1 september 2014).

Een vrouw die anoniem bevalt, is dus niet verplicht om aangifte te doen. De mensen die bij de bevalling aanwezig waren, denk aan medische hulpverleners, zijn wel verplicht om aangifte te doen. Als zij dat nalaten, dan is de burgemeester verplicht om aangifte te doen. Hij moet dan wel op de hoogte zijn van de geboorte van een kind. Op de geboorteakte moet de naam van de moeder en, indien bekend, de naam van de vader staan. Als deze onbekend zijn, volgt uit artikel 1:19e lid 5 jo artikel 1:19b BW dat de akte wordt opgemaakt krachtens een bevel en op aanwijzing van het OM.⁴⁸ Opmerkelijk, dat het OM al betrokken is, terwijl het hier gaat om een civielrechtelijk aspect en niet om een strafrechtelijk onderzoek.

Belangrijk is om hier op te merken dat hoewel de vrouw die het kind baarde niet in de geboorteakte genoemd staat, wel degelijk juridisch moeder is geworden. Moederschap ontstaat immers door het baren van het kind, en niet door het opmaken van de akte. De akte is slechts een vaststelling van de rechtsfeiten.

2.2 Strafbaarheid van de moeder bij anoniem bevallen

De Staatssecretaris van Justitie, FIOM en SIRIZ zijn het er over eens dat het niet mogelijk is om anoniem te bevallen in Nederland. Er is echter geen artikel in het Wetboek van Strafrecht dat anoniem bevallen expliciet verbiedt, terwijl bijvoorbeeld te vondeling leggen wel expliciet verboden wordt in artikel 256 Sr. Toch zou het kunnen dat het wettelijk systeem het onmogelijk maakt om een legale constructie op te zetten om anoniem te bevallen. Belangrijk hierbij op te merken is dat anoniem bevallen veel overeenkomsten vertoont met te vondeling leggen: het kind heeft geen enkele informatie over zijn afkomst omdat de moeder volledig anoniem blijft. In tegenstelling tot te vondeling leggen is bij anoniem bevallen wel medische hulp tijdens en na de bevalling gegarandeerd, waardoor het kind niet in een gevaarlijke situatie terecht kan komen. Bij te vondeling leggen is er altijd, al dan niet doelbewust, het risico dat het kind niet of te laat gevonden wordt. In de volgende paragrafen wordt onderzocht of anoniem bevallen strafbaar is en op welke gronden. Omdat anoniem bevallen zoveel overeenkomsten vertoont met te vondeling leggen, wordt er gekeken of er bij de artikelen die te vondeling leggen strafbaar stellen, aansluiting kan worden gezocht. Er wordt in het bijzonder gekeken naar de drie delicten: het 'in hulpeloze toestand brengen of laten', het 'te vondeling leggen' en 'verduistering van staat'.

2.2.1 In hulpeloze toestand brengen of laten

Artikel 255 Sr luidt: "Hij die opzettelijk iemand tot wiens levensonderhoud, verpleging of verzorging hij krachtens wet of overeenkomst verplicht is, in een hulpeloze toestand brengt of laat, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of een geldboete van de vierde categorie."

De normadressaat van dit artikel is de persoon die krachtens wet of overeenkomst verplicht is tot levensonderhoud, verpleging of verzorging van een ander. Ook de moeder die anoniem bevalt, valt onder de kwalificatie tot wie het artikel zich richt. Zij is op grond van art 1:245 jo 1:247 BW wettelijk verplicht om haar kind op te voeden en te verzorgen. Ook is ze verplicht om te voorzien in levensonderhoud van bloedverwanten, waaronder dus ook haar kind.

---

⁴⁸ OM 2015.

Het artikel stelt twee gedragingen strafbaar: het in hulpeloze toestand brengen en het in hulpeloze toestand laten.⁴⁹ Dit roept de vraag op hoe de situatie beoordeeld moet worden als iemand een ander in hulpeloze toestand brengt en daarna zo laat. Is er hier dan sprake van een voortgezette handeling, wat één voltooid delict oplevert? Of is er sprake van meerdaadse samenloop, hetgeen twee aparte delicten oplevert? Uit de jurisprudentie blijkt dat de rechter aan de hand van de omstandigheden van het geval beoordeeld of er sprake is van één of twee delicten.⁵⁰

Het draait in dit artikel om de ‘hulpeloze toestand’, het ‘in gevaar’ brengen van een hulpbehoevende. Het gevaar wat hier bedoeld wordt, is gevaar voor leven of de gezondheid.⁵¹ Het doel is de bescherming van een hulpbehoevende, die zichzelf niet kan verschaffen wat hij nodig heeft en door de mensen die verplicht zijn om voor hem te zorgen, niet geholpen wordt.⁵²

Uit de jurisprudentie blijkt dat het er niet toe doet of anderen, op wie de verplichting tot verzorging, verpleging en onderhoud niet rust, hulp verlenen. De hoop of wetenschap dat een ‘barmhartige Samaritaan’ de verzorging, verpleging of onderhoud overneemt, neemt de verplichting niet weg. Sterker nog, als de persoon die verplicht was tot verpleging, verzorging en onderhoud zijn plicht niet had verzaakt, was de hulp van de onverplichte derde helemaal niet nodig geweest.⁵³ Echter, uit de jurisprudentie volgt ook dat het gevaar waar artikel 255 Sr over spreekt, een concreet gevaar moet zijn.⁵⁴ Als er zekerheid is dat een onverplichte derde de zorg zal overnemen, neemt dat de verplichting niet weg, maar wel het concrete gevaar.

Als een moeder anoniem bevalt, doet zij dat met behulp van een stichting of de hulp die wordt aangeboden in een ziekenhuis. Zij bevalt onder medische begeleiding en haar kind krijgt dan ook alle zorg die nodig is. Na de bevalling laat zij haar kind achter. De baby is hulpbehoevend: een baby is voor zijn verzorging totaal afhankelijk van anderen. Hoewel dit het verzaken van haar onderhouds- en verzorgingsplicht is, ontstaat er geen concreet gevaar. De baby wordt immers opgevangen en krijgt medische zorg. Hoewel de moeder wel de normadressaat van dit artikel is, is het artikel dus niet van toepassing bij anoniem bevallen. Er ontstaat immers geen concreet gevaar voor haar baby. Voor de strafbaarheid van anoniem bevallen zal dus aansluiting gezocht moeten worden bij andere delicten.

2.2.2 Te vondeling leggen

Artikel 256 Sr luidt: “Hij die een kind beneden de leeftijd van zeven jaren te vondeling legt of, met het oogmerk om er zich van te ontdoen, verlaat, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren en zes maanden of geldboete van de vierde categorie.” Uit artikel 258 Sr volgt dat de strafmaat met een derde kan worden verhoogd als de dader de vader of moeder

⁴⁹ Lindeberg, in: Cleiren e.a. (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2015, aantekening 1 bij artikel 255 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 januari 2015).

⁵⁰ HR 5 januari 1988, *NJ* 1989/89.

⁵¹ HR 30 september 2003, *NJ* 2005/69.

⁵² Machielse, in: Noyon/Langemeijer & Rimmelink, *Wetboek van Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2006, aantekening 5 bij artikel 255 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 juli 2006).

⁵³ HR 18 februari 1958, *NJ* 1958/373.

⁵⁴ Rb. 's-Gravenhage 16 april 2007, ECLI:NL:RBSGR:2007:BA2975.

van het kind is. Echter, als de moeder gehandeld heeft uit vrees voor de ontdekking van de bevalling, kan de strafmaat met de helft worden verminderd, blijkens artikel 259 Sr. Artikel 256 Sr is een *lex specialis* van het algemenere verbod op in hulpeloze toestand laten of brengen.⁵⁵

Het doel van deze bepaling is het beschermen van het kind onder de zeven jaar oud, dat nog te jong is om zelfstandig te kunnen functioneren en bij verlating of te vondeling leggen per definitie in een hulpeloze toestand wordt gebracht. Het doel van de bepaling is dus niet het voorkomen dat er onzekerheid ontstaat over de burgerlijke staat van het kind, of het voorkomen van een bijzondere kwetsing van de publieke zedelijkheid, maar de bescherming van het jonge kind, blijkens de Memorie van Toelichting.⁵⁶ Hoewel het doel dus het beschermen van het hulpbehoevend kind is, is hulpbehoevend niet opgenomen in de delictsomschrijving en dus geen bestanddeel.⁵⁷

In artikel 256 Sr worden twee gedragingen strafbaar gesteld: het te vondeling leggen van een kind jonger dan zeven jaar oud, en het verlaten van een kind jonger dan zeven jaar oud met het oogmerk zich er van te ontdoen. De Wetgever heeft er voor gekozen om expliciet beide gedragingen strafbaar te stellen, omdat men zich situaties kan voorstellen waar men een kind te vondeling legt zonder het te verlaten. In de Memorie van Toelichting wordt als voorbeeld genoemd een moeder die haar kind op de stoep van een woning neerlegt, en op de hoek van de straat toekijkt en afwacht wat er gaat gebeuren.⁵⁸ Ook maakt de Wetgever een onderscheid tussen kinderen die al kunnen lopen, en kinderen die nog te jong zijn om te kunnen lopen. Kinderen die al kunnen lopen kunnen slechts verlaten, maar niet te vondeling gelegd worden.⁵⁹

In de rechtsliteratuur is discussie over het oogmerk 'ontdoen' en over de vraag wie te vondeling kan leggen. De wettekst geeft geen bestanddelen over wie een kind te vondeling kan leggen danwel verlaten. In de rechtsliteratuur wordt aangenomen dat iedereen een kind te vondeling kan leggen. Er is geen bijzondere betrekking nodig tussen het kind en de persoon die te vondeling legt.⁶⁰ Echter, als het gaat om verlaten met het oogmerk om zich van het kind te ontdoen, is een bijzondere betrekking wel vereist. In de literatuur wordt de opvatting verdedigd dat men het oogmerk om zich van het kind te ontdoen, niet kan hebben zonder bijzondere betrekking. Deze bijzondere betrekking kan, naast uit de wet of overeenkomst, ook voortvloeien uit een morele plicht en dus een zedelijke betrekking zijn.⁶¹

Het oogmerk om zich van het kind te ontdoen wordt in het wetsartikel expliciet genoemd als bestanddeel van verlaten. De vraag is of het ook een geïmpliceerd bestanddeel is van te vondeling leggen. Als dat zo is, dan levert dat problemen op met de visie dat iedereen

---

⁵⁵ Lindeberg, in: Cleiren e.a. (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2015, aantekening 8 bij artikel 256 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 januari 2015).

⁵⁶ Smidt & Smidt II 1891, p. 359-360.

⁵⁷ Noyon/Langemeijer & Rammelink, *Wetboek van Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2006, aantekening 1 bij artikel 256 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 juli 2006).

⁵⁸ Smidt & Smidt II 1891, p. 362.

⁵⁹ Smidt & Smidt II 1891, p. 361.

⁶⁰ *Kamerstukken II*, 1979/80, 16104 nr. 3 p 7. Ook een niet-ouder kan het delict plegen. Zie ook: Rb. Utrecht 4 oktober 2004, *LJN* AR3110.

⁶¹ Noyon/Langemeijer & Rammelink, *Wetboek van Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2006, aantekening 1 bij artikel 256 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 juli 2006).

een kind te vondeling kan leggen en er geen bijzondere betrekking nodig is. Immers, om het oogmerk te hebben moet er een bijzondere betrekking zijn. Het is dan ook opvallend dat een aantal auteurs verdedigen dat het oogmerk om zich van het kind te ontdoen zowel bij te vondeling leggen als bij verlaten een bestanddeel is, maar dat iedereen te vondeling kan leggen en er geen bijzondere betrekking nodig is, zonder deze tegenstrijdigheid verder toe te lichten.⁶²

Voor het delict is opzet vereist. Dit wordt geïmpliceerd door de handelingen “leggen” en “verlaten”.⁶³ Een voorbeeld waarin er geen sprake is van opzet, is de situatie waarin een ouder vergeet om zijn kind op te halen bij het kinderdagverblijf. Uit de jurisprudentie blijkt dat ook als er geen concreet gevaar dreigt, dat de strafbaarheid niet wegneemt. Het oogmerk van de moeder om zich van het kind te ontdoen, blijft immers bestaan. Zo was er de moeder die haar kind achterliet op de gang van een armenhuis. De rechter oordeelde dat hier sprake was van verlating. De vraag of er ook een reëel, concreet gevaar is in een armenhuis, of dat er daar opvang geregeld zou kunnen worden, doet niet ter zake.⁶⁴ Dit werd bevestigd in een zaak waarin de Hoge Raad oordeelde dat twee ouders die hun kind achterlieten in een ziekenhuis, en zelfs na aandringen om het kind mee te nemen zonder kind vertrokken, zich schuldig hadden gemaakt aan verlating. De Hoge Raad gaf aan dat er geen sprake hoeft te zijn van een concreet gevaar, omdat iedere verlating in abstracto gevaar oplevert, omdat een kind door zijn leeftijd hulpbehoevend is.⁶⁵

2.2.2.1 Eenzijdige rechtshandeling

Uit de jurisprudentie blijkt dat te vondeling leggen gezien wordt als een zuivere eenzijdige rechtshandeling. Dat betekent dat, als er een overeenkomst is met een derde om voor het kind te zorgen, er van te vondeling leggen of verlaten geen sprake kan zijn. Uit de jurisprudentie blijkt dat deze overeenkomst niet automatisch, impliciet wordt aangenomen.

In Maastricht had een moeder, die wist dat er in een bepaald klooster vondelingen werden opgenomen, haar baby voor de kloosterpoort gelegd met een briefje met daarin de vraag om voor haar baby te zorgen. Nadat ze een man zag aanbellen bij de kloosterpoort, is ze vertrokken. Toen zij terugkwam was het kind verdwenen en zij ging er vanuit dat het klooster haar baby had opgenomen. De rechter veroordeelde haar. In zijn overweging nam hij mee dat de vrouw geen enkele zekerheid had of er voor het kind gezorgd zou worden. Zij mocht er niet zomaar vanuit gaan dat het klooster voor haar kind zou zorgen.⁶⁶

Een belangrijk arrest is de uitspraak van de Hoge Raad uit 1947. Een vrouw had voor haar bevalling al met een derde afgesproken, dat deze derde zou bemiddelen met het zoeken van een pleeggezin. Zij vond dat zij zelf niet in staat was om haar kind op te voeden en wilde dat haar kind zou opgroeien bij mensen die dat wel konden doen. Na de bevalling heeft zij haar

---

⁶² Lindeberg, in: Cleiren e.a. (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2015, aantekening 6 bij artikel 256 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 januari 2015).

⁶³ Lindeberg, in: Cleiren e.a. (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2015, aantekening 9 bij artikel 256 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 januari 2015).

⁶⁴ Rb. Groningen 22 maart 1894, W. 6533. Genoemd in Blankestijn 1955, p. 60.

⁶⁵ HR 20 april 1925, NJ 1925, p. 434.

⁶⁶ Rb. Maastricht 27 mei 1913, NJ 1913, p. 1052 e.v.

baby afgegeven aan deze derde, die het kind onderbracht in een pleeggezin. De Hoge Raad oordeelde hier dat er geen sprake was van een eenzijdige rechtshandeling en dat “van het verlaten naar het gewone spraakgebruik, in welker zin dit woord in artikel 256 is gebezigd, geen sprake is, indien de moeder bevordert, dat haar pasgeboren kind in een zogenoemd pleeggezin wordt opgenomen, bijzondere omstandigheden, waarvan uit de bewezenverklaring niet blijkt, voorbehouden”. In casu was dat het geval: de moeder had door de hulp van een derde in te schakelen, de zekerheid dat haar kind in de toekomst zou worden verzorgd. Zij heeft bevorderd dat haar kind in een pleeggezin werd opgenomen door het maken van afspraken met een bemiddelaar.⁶⁷

Volgens de rechter is het dus mogelijk om een kind af te geven of achter te laten zonder dat er sprake is van verlating of te vondeling leggen, namelijk als er geen sprake is van een zuiver eenzijdige rechtshandeling. Het is hierbij wel van belang dat er van te voren is overeengekomen dat een ander de verzorging van het kind op zich zal nemen.⁶⁸ De rechter heeft hier een a-contrario redenering toegepast: omdat een meezijdige rechtshandeling, namelijk de overeenkomst, niet strafbaar is, moet hetgeen strafbaar is wel een eenzijdige rechtshandeling zijn. Omdat de gedragingen die in artikel 256 Sr genoemd worden strafbaar gesteld zijn, moeten zij wel eenzijdige rechtshandelingen zijn. De visie dat artikel 256 Sr alleen slaat op eenzijdige rechtshandelingen is ook gangbaar in de rechtsliteratuur en is ook overgenomen door het WBOM en de RSJ.⁶⁹

Echter, gezien het wettelijk systeem is dit niet vanzelfsprekend. Immers, volgens artikel 3:33 BW is een rechtshandeling een handeling waarbij door middel van een verklaring, een op een rechtsgevolg gerichte wil is geopenbaard. Die verklaring is vormvrij en kan dus ook stilzwijgend, in een andere handeling geïmpliceerd zijn, blijkens artikel 3:37 BW. Het probleem zit in de op een rechtsgevolg gerichte wil. Het is in de eerste plaats niet duidelijk waar de wil van de vrouw zich op richt. Is de wil gericht op het niet tot stand laten komen van het juridisch moederschap, dan is er geen sprake van een eenzijdige rechtshandeling. Het niet tot stand laten komen van juridisch moederschap is wettelijk gezien onmogelijk, en rechtshandelingen die in strijd zijn met de wet worden geacht nooit te hebben plaatsgevonden. Dat blijkt uit artikel 3:40 BW; rechtshandelingen die in strijd zijn met de goede zeden, openbare orde of een dwingende wetbepaling, zijn nietig. Echter, het is waarschijnlijker dat de vrouw, nu zij niet kan voorkomen dat zij juridisch moeder is geworden, afstand wil doen van het juridisch moederschap. Een wil die gericht is op afstand doen van het juridisch ouderschap, is niet kennelijk in strijd met de wet, openbare orde of goede zeden, want een vrouw kan haar kind afstaan ter adoptie, waardoor haar juridisch ouderschap komt te vervallen.

---

⁶⁷ HR 16 december 1947, NJ 1948, 118.

⁶⁸ Noyon/Langemeijer & Rammelink, *Wetboek van Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2006, aantekening 2 bij artikel 256 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 juli 2006).

⁶⁹ Blankestijn 1955, p. 54. Zie ook WBOM 2013, p. 10. en RSJ 2014, p. 22-23.

2.2.2.2 Anoniem bevallen en te vondeling leggen

In het geval van anoniem bevallen is het onderscheid tussen verlaten en te vondeling leggen niet heel erg relevant. Anoniem bevallen gebeurt door de moeder, zij staat in een bijzondere betrekking tot het kind. De baby is onder de zeven jaar oud, want pasgeboren, en kan nog niet lopen. Qua kwalificatie staat dus en te vondeling leggen, en verlaten met het oogmerk zich ervan te ontdoen open.

Er is sprake van opzet. Een vrouw die anoniem bevalt, heeft hier een doelbewuste keuze voor gemaakt. Zij heeft contact gezocht met de hulpverlening omdat zij zichzelf niet in staat acht het kind veilig op te voeden en te verzorgen. Omdat er een groot belang is voor het kind om te weten van wie het afstamt, zal de hulpverlening altijd aan de vrouw vragen of zij niet toch gegevens wil afstaan. Er zou dus ook geen sprake kunnen zijn van het 'vergeten' van het afstaan van de gegevens of het 'per ongeluk' afstaan van het kind.

Derde voorwaarde is de eenzijdige rechtshandeling van het verlaten of te vondeling leggen. De vraag die hier speelt is of de vrouw mogelijk een overeenkomst is aangegaan met een derde om haar kind onder te brengen in een pleeggezin. Het hangt hier heel erg af de feiten in de casus.

Stel dat Beschermd Wieg eenzelfde soort constructie opzet als met de vondelingenkamers. Het enige verschil is dat een vrouw nu bij de stichting bevalt onder begeleiding van verloskundige of gynaecoloog. Na de bevalling staat de vrouw het kind af aan de stichting, die net als bij een baby die in een vondelingenkamer gevonden wordt, zorgt voor medische hulp en plaatsing in een pleeggezin. Betreffende de vondelingenkamers is het WBOM van mening dat er sprake is van een zorgaanbod. Beschermd Wieg heeft de publiciteit opgezocht met haar campagnes, tv-optredens, persberichten en geeft overal duidelijk aan hoe ze de moeder zal proberen te helpen en wat er met haar kind zal gebeuren. Als een moeder ingaat op dit zorgaanbod komt er dus een overeenkomst tot stand. Daarom is het achterlaten van een baby in een vondelingenkamer geen eenzijdige rechtshandeling en kan dit niet vervolgd worden op grond van te vondeling leggen of verlaten.⁷⁰

Er is geen enkele reden om aan te nemen dat, als de stichting dezelfde publiciteit en duidelijkheid zou creëren rondom het anoniem bevallen dat zij wil gaan faciliteren, er dan geen sprake zou zijn van een zorgaanbod. Sterker nog, omdat er bij anoniem bevallen voor de overdracht van het kind al contact is tussen de moeder en de stichting, is er alleen maar meer reden om aan te nemen dat er een overeenkomst is waarbij de stichting als derde een pleeggezin zoekt voor de baby van de moeder. De moeder kan, in een casus als deze, niet vervolgd worden op grond van te vondeling leggen of verlaten, omdat er geen sprake is van een eenzijdige rechtshandeling.

Er is echter ook een andere casus denkbaar. Stel dat een vrouw op de eerste hulp van een ziekenhuis komt en de bevalling is al ingezet. Zij heeft geen identiteitsbewijs bij zich en

---

⁷⁰ WBOM 2013, p. 13.

weigert haar naam te geven. Na de bevalling geeft ze aan het kind niet te willen houden, en als de verpleegkundige even niet oplet, is ze verdwenen. Strikt gesproken is er sprake van anoniem bevallen: de moeder is anoniem gebleven en gaat haar eigen kind niet zelf opvoeden en verzorgen. En hoewel het ziekenhuis een verplichting heeft om voor haar en haar kind te zorgen, betekent dat nog niet dat er een zorgaanbod is gedaan. Ook is er geen sprake van vooraf gemaakte afspraken over wie er voor het kind gaat zorgen. Als een vrouw zou kiezen voor deze manier, is er wel sprake van een eenzijdige rechtshandeling. Zij is dan wel strafbaar op grond van te vondeling leggen of verlaten met het oogmerk zich van het kind te ontdoen.

Of anoniem bevallen vervolgd kan worden op grond van te vondeling leggen of verlaten, hangt sterk af van de casus. Als een vrouw van te voren contact heeft gehad met een derde, zoals een stichting, ziekenhuis of instelling, die een zorgaanbod heeft gedaan, danwel afspraken heeft gemaakt dat deze derde ervoor gaat zorgen dat haar kind in de toekomst verzorgd en opgevoed gaat worden, is er geen sprake van een eenzijdige rechtshandeling. Zij kan dan niet op grond van te vondeling leggen of verlaten worden vervolgd. Om anoniem bevallen strafbaar te stellen, zal aansluiting gezocht moeten worden bij andere delicten waaruit strafbaarheid blijkt. Er is nog één delict dat raakvlakken heeft met anoniem bevallen; verduistering van staat.

2.3 Verduistering van staat

Artikel 236 lid 1 Sr luidt: “Hij die door enige handeling opzettelijk eens anders afstamming onzeker maakt, wordt, als schuldig aan verduistering van staat, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of geldboete van de vierde categorie.”

Het gaat in dit artikel om alle handelingen die de afstamming van een ander onzeker maken. Het artikel heeft een zeer brede werking doordat er geen beperking is opgelegd in de mogelijke handelingen. Het gaat om de afstamming van een ander, iemand die zijn eigen afstammingsgegevens verduisterd kan dus niet op grond van dit artikel vervolgd worden⁷¹. Uit artikel 70 lid 1 sub 3 Sr volgt dat er een verjaringstermijn is van twaalf jaar.

‘Staat’ slaat op de civielrechtelijke betrekkingen. Het is belangrijk om op te merken dat het hier steeds gaat om juridisch ouderschap, niet om biologisch ouderschap. Volgens artikel 1:198 wordt de echtgenoot van een vrouw de juridische vader van elk kind dat zij tijdens het huwelijk baart, ook als hij niet de biologische vader is. Ook als zij tijdens het huwelijk een kind baart dat voortkomt uit een buitenechtelijke affaire, is er geen sprake van verduistering van staat omdat het dus niet gaat om de vraag wie de biologische vader is, maar wie de juridische vader is.⁷² De Memorie van Toelichting beschrijft de afstamming als ‘de geboorte uit een bepaalde vrouw op een bepaald tijdstip.’⁷³

---

⁷¹ Lindeberg, in: Cleiren e.a. (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2015, aantekening 9b bij artikel 256 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 januari 2015).

⁷² Lindeberg, in: Cleiren e.a. (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2015, aantekening 9c bij artikel 256 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 januari 2015).

⁷³ Smidt & Smidt II, p. 268-269.

De Memorie van Toelichting spreekt alleen over de moeder, maar in de rechtsliteratuur is men van mening dat men dit breder moet zien en ook de vaderlijke afstamming mee moet nemen.⁷⁴

Onzeker maken van staat kan zowel door actief handelen, zoals het roven van een baby en deze zelf in te schrijven als het eigen kind, als door passiviteit waar handelen juist geboden was.⁷⁵ Bijvoorbeeld als een verpleegkundige, al dan niet oogluikend, toestaat dat twee baby's geruild worden. Bij samenloop met andere misdrijven, zoals het opstellen van een valse akte, wordt er gekozen om te vervolgen op basis van het andere misdrijf. Het is niet nodig om dan ook nog voor verduistering van staat te vervolgen.⁷⁶ Dit heeft onder andere te maken met het vervolgingsbeletsel van artikel 236 lid 3 Sr en de terughoudendheid waartoe de wetgever oproept. Hier wordt later dieper op in gegaan.

Bij anoniem bevallen laat de vrouw doelbewust geen gegevens achter, ook niet haar naam. Door het niet geven van haar naam maakt zij de staat van haar baby onzeker. Er is immers niet duidelijk uit welke vrouw het kind geboren is: zij is onbekend. Het niet geven van haar naam, hoewel passief, is een handeling zoals bedoeld in dit artikel. Ze zou dan ook vervolgd kunnen worden voor verduistering van staat. Echter, verduistering van staat heeft een wettelijk vervolgingsbeletsel genoemd in artikel 236 lid 3 Sr, dat luidt:

“Vervolging heeft niet plaats dan nadat een verzoek tot inroeping of tot betwisting van staat is gedaan en de burgerlijke rechter daarop een eindbeslissing heeft gegeven. Indien het verzoek echter door het stilzitten van partijen onvoldoende voortgang vindt, kan vervolging ook plaats hebben nadat de burgerlijke rechter heeft beslist dat er een begin van bewijs is.”

Het vervolgingsbeletsel van lid 3 is een oud en gecompliceerd lid, omdat het een brug slaat tussen strafrecht en het personen- en familierecht. Oorspronkelijk komt het lid uit het Burgerlijk Wetboek, maar toen dat in 1970 werd vervangen is het vervolgingsbeletsel aan het strafrecht toegevoegd omdat het zo beter in het wettelijk systeem past. Het ligt immers meer voor de hand om een vervolgingsbeletsel bij de bijbehorende strafrechtelijke bepaling te plaatsen.⁷⁷

Het OM kan pas starten met de vervolging, nadat de burgerlijke rechter een eindbeslissing heeft gegeven op het verzoek tot inroeping of betwisting van staat. Tenzij het verzoek onvoldoende voortgang vindt door stilzitten van partijen, en de burgerlijke rechter heeft beslist dat er een begin van bewijs is. Als het OM er toch voor kiest om strafrechtelijk te vervolgen, zal de strafrechter het OM niet-ontvankelijk moeten verklaren. Dat volgt uit artikel 349 lid 1 Sr.

---

⁷⁴ Noyon/Langemeijer & Rummelink, *Wetboek van Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2006, aantekening 2 bij artikel 236 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 oktober 2000).

⁷⁵ Lindeberg, in: Cleiren e.a. (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2015, aantekening 6 bij artikel 236 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 januari 2015).

⁷⁶ Lindeberg, in: Cleiren e.a. (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2015, aantekening 11c bij artikel 236 WvSr (online, laatst bijgewerkt op 1 januari 2015).

⁷⁷ De oude bepaling was 323 oudBW. Bij invoering van het nieuwe Burgerlijk Wetboek in 1970, werd de bepaling naar het strafrecht verplaatst. *Stb.* 1969, 167.

De wetgever heeft gekozen voor dit vervolgingsbeletsel, omdat het de persoonlijke levenssfeer van zijn burgers dient te respecteren. Als de rechtstreeks belanghebbende ervoor kiest, om wat voor reden dan ook, om geen verzoek tot betwisting of inroeping van staat in te dienen, is het niet gepast dat de overheid een strafrechter zou kunnen vragen om over de burgerlijke staat van desbetreffende persoon uitspraak te doen.⁷⁸ De Hoge Raad overwoog over de voorganger van 236 lid 3 Sr, 323 oud BW dat het doel van de bepaling was: “vermijding van ongewenste onrust en beroering in de familierechtelijke betrekkingen.” Dit omdat het gaat om “de feiten en vermeende feiten betrekkelijk tot de bij uitstek intieme sfeer van het familieleven.”⁷⁹

2.3.1 Inroeping van staat

Artikel 1:211 BW luidt: “Een verzoek tot gegroundverklaring van de inroeping van staat kan worden ingediend:

1. a. door het kind zelf;
b. door de erfgenamen van het kind, indien het kind gedurende zijn minderjarigheid of binnen drie jaren nadien is overleden.
2. Indien het kind een verzoek als bedoeld in het eerste lid had ingediend, kunnen zijn erfgenamen de procedure voortzetten.”

Bij inroeping van staat verzoekt het kind om door de rechter te laten oordelen over het bewijs dat er is van zijn burgerlijke staat zoals aangegeven in de officiële registers, en waar nodig die registers aan te passen. Alleen het kind kan een verzoek tot inroeping van staat doen, of de erfgenamen van het kind als het kind is overleden voordat het de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt.⁸⁰ Zolang het kind minderjarig is kan het vertegenwoordigd worden door een bijzondere curator. De bijzondere curator kan ook namens het kind als verzoeker optreden, blijkens artikel 1:212 BW.

2.3.2 Betwisting van staat

Artikel 1:209 BW luidt: “Iemands afstamming volgens zijn geboorteakte kan door een ander niet worden betwist, indien hij een staat overeenkomstig die akte heeft.”

Het draait in artikel 1:209 BW om twee mogelijke situaties. Allereerst de situatie dat iemand een staat bezit overeenkomstig zijn geboorteakte. Hij neemt deel aan het maatschappelijk verkeer op een manier die een bepaalde familierechtelijke betrekking suggereert. Die familierechtelijke betrekking komt overeen met wat er in de geboorteakte vermeldt staat. In het kader van de rechtszekerheid kan zijn staat dan niet betwist worden door derden, ook niet als achteraf blijkt dat de gegevens in de geboorteakte onjuist zijn.⁸¹ Hij kan wel zelf zijn eigen staat betwisten. Ook hier geldt dat als hij minderjarig is, hij een bijzondere curator toegewezen kan krijgen, die in zijn plaats kan optreden als verzoeker.

⁷⁸ *Kamerstukken II*, 1965/66, 8436 nr. 3, p 33.

⁷⁹ HR 21 mei 1957, *NJ* 1957, 483 m. nt. B.V.A. Rölling.

⁸⁰ Met achttien jaar is iemand meerderjarig, Artikel 1:233 BW. Binnen drie jaar na meerderjarig worden is dan voordat men eenentwintig jaar oud is.

⁸¹ HR 7 november 2003, *LJN* AI0360.

Ten tweede de situatie dat iemand geen staat heeft die overeenstemt met de afstamming volgens de geboorteakte. In dat geval kan de werkelijke staat, die in strijd is met de geboorteakte, door derden worden ingeroepen. De Hoge Raad stelde vast dat er twee voorwaarden zijn voor succesvolle betwisting door een derde. Allereerst moet er vast komen te staan dat de wijze waarop met een zekere duurzaamheid aan het maatschappelijk verkeer wordt deelgenomen naar zijn uiterlijke vorm niet strookt met de in de akte vermelde gegevens. Ten tweede moet vaststaan dat de in de geboorteakte vermelde gegevens onjuist zijn.⁸²

2.3.3. Inroeping of betwisting van staat en anoniem bevallen

Bij anoniem bevallen is de moeder onbekend. Op de geboorteakte zal dat ook worden ingevuld: moeder onbekend. Later kan aan de geboorteakte eventueel worden toegevoegd wie de adoptieouders zijn. Bij betwisting en inroeping van staat gaat het beiden om de vraag of de gegevens van de geboorteakte correct zijn, en of de manier waarop iemand deelneemt aan het maatschappelijk verkeer daarmee overeenkomen. Het kind zal, normaal gesproken, aan het maatschappelijk verkeer deelnemen op zo'n manier dat hij de suggestie wekt dat zijn adoptiefouders, ook zijn juridische ouders zijn. Dat is in overeenstemming met de geboorteakte: daarop zal immers een aantekening gemaakt zijn over de adoptie. Aan de eerste voorwaarde van betwisting door een derde is dus niet voldaan. De tweede voorwaarde, namelijk dat de gegevens op de geboorteakte niet correct zijn, is ook niet aan voldaan. Zolang de identiteit van de moeder die gekozen heeft voor een anonieme bevalling nog steeds onbekend is, kloppen die gegevens nog steeds. Een derde kan de staat van een kind dat via een anonieme bevalling geboren is, dus niet betwisten.

Iemand kan wel zijn eigen staat overeenkomstig zijn geboorteakte betwisten of inroepen, als blijkt dat de gegevens op de akte onjuist zijn. Hier geldt echter weer hetzelfde: zolang de identiteit van de moeder nog steeds onbekend is, zijn de gegevens op de geboorteakte correct. Het kind zou dus moeten bewijzen wie zijn moeder is, om zo te kunnen bewijzen dat de gegevens op de geboorteakte niet kloppen. De kans dat het kind de identiteit van de moeder kan achterhalen is zeer klein, omdat er doelbewust geen gegevens van haar zijn bewaard en mogelijk maatregelen zijn genomen om haar anoniem te houden.

Het kind noch een derde zal kunnen aantonen wie de moeder is en daarmee dat de gegevens op de geboorteakte onjuist zijn. Het kind noch de derde zal dan ook een succesvol verzoek kunnen indienen tot betwisting of inroeping van staat of maar een begin van bewijs leveren. Als er geen succesvol verzoek kan worden gedaan of een begin van bewijs geleverd, blijft het vervolgingsbeletsel in stand. Anoniem bevallen kan dus niet worden vervolgd op grond van verduistering van staat.

Omdat het vervolgingsbeletsel van kracht is, kan het OM niet vervolgen. Het OM kan ook geen opsporingsbevoegdheden inzetten om de moeder op te sporen. Zolang de rechtstreeks belanghebbenden er vanaf zien om een verzoek in te dienen bij de civiele rechter, geldt dat "de Overheid zich van strafrechtelijk ingrijpen op vermoeden van het misdrijf van

---

⁸² HR 21 december 2007, L/N BB5084.

verduistering van staat heeft te onthouden". Onder 'strafrechtelijk ingrijpen' valt ook opsporing.⁸³ Ook de verjaringstermijnen spelen een rol. Blijkens 1:210 BW kunnen inroeping en betwisting van staat nooit verjaren, maar verduistering van staat dat wel. Verduistering van staat verjaart al na twaalf jaar. Dat betekent dat binnen twaalf jaar na de geboorte er al een einduitspraak van de burgerlijke rechter moet zijn, of de burgerlijke rechter moet oordelen dat er een begin van bewijs is. Anders is het vervolgingsbeletsel wel weggenomen, maar moet het OM niet-ontvankelijk verklaard worden omdat het delict is verjaard.

2.4 Conclusie

Anoniem bevallen is niet expliciet strafbaar gesteld in het Wetboek van Strafrecht. Er kan geen aansluiting gezocht worden bij de delicten in de artikelen 255 en 256 Sr. Er kan wel aansluiting gezocht worden bij het delict 'verduistering van staat' artikel 236 Sr. Echter, het OM kan geen opsporingsbevoegdheden inzetten of vervolgen vanwege het vervolgingsbeletsel van art. 236 lid 3 Sr. Dat vervolgingsbeletsel kan alleen omzeild worden als er een uitspraak is van de burgerlijke rechter op een verzoek tot inroeping of betwisting van staat. Omdat de identiteit van de moeder onbekend is, en dit overeenkomt met de geboorteakte, kan noch het kind, noch een derde, een succesvol verzoek indienen. Het vervolgingsbeletsel zal dus altijd van kracht blijven.

---

⁸³ Corstens 2011, p. 177.

3. Huidige oplossing: discreet bevallen

In Nederland is het mogelijk om te bevallen onder geheimhouding, ook wel 'discreet bevallen' genoemd. Bevallen onder geheimhouding is mogelijk bij onder andere FIOM en Siriz. De procedure is hetzelfde, omdat beide instanties het Afstandsprotocol volgen.⁸⁴ Eerst komt de procedure aan bod, daarna het geheimhoudingsaspect.

3.1 De procedure

Als een vrouw zwanger is, maar niet wil dat iemand weet dat zij een kind krijgt, kan ze contact opnemen met FIOM. Ze geeft aan dat ze het kind na de geboorte wil afstaan en dat ze anoniem wil blijven. De FIOM bespreekt met haar alle opties, en licht haar in over de juridische gevolgen van haar besluit. Als ze vasthoudt aan haar voornemen om het kind ter adoptie af te staan meldt FIOM dit aan de RvdK. De vrouw kan bevallen met medische begeleiding, geregeld vanuit FIOM. Op de geboorteakte wordt de naam van de moeder opgeschreven, met een aantekening dat geheimhouding gewenst is. Na de geboorte vraagt de RvdK voorlopige voogdij aan bij de kinderrechter. De moeder verliest dan haar ouderlijk gezag. Het kind wordt na de geboorte in een tijdelijk pleeggezin geplaatst voor een periode van drie maanden. Als de moeder zich tijdens deze drie maanden bedenkt, en er zijn geen andere bezwaren, kan zij weer het gezag over het kind krijgen.

Als ze na de drie maanden nog steeds vastbesloten is in haar voornemen om het kind af te staan, tekent de moeder een afstandsverklaring. Het kind gaat daarna naar een pleeggezin. Na een jaar verblijf in het pleeggezin, kan het officieel geadopteerd worden. Het is in die fase niet makkelijk om terug te komen op de beslissing. De vrouw kan alsnog een verzoek indienen om de afstand ter adoptie in te trekken, maar deze zal alleen worden toegewezen na een onderzoek door de rechter.⁸⁵

3.2 Geheimhouding

Als geheimhouding noodzakelijk is, zal FIOM de andere betrokken instanties hiervan op de hoogte brengen. Denk hierbij aan instanties als het ziekenhuis, de Sociale Verzekeringsbank, maar ook de gemeente en de rechtbank. Ook kan er domicilie gekozen worden bij FIOM. FIOM functioneert dan als een soort buffer waardoor alle post betreffende het kind bij FIOM bezorgd wordt. Op deze manier kan worden voorkomen dat familieleden door een brief of rekening toch iets ontdekken over de geboorte van het kind.⁸⁶ De verplichting van FIOM en de RvdK is een inspanningsverplichting.⁸⁷ Zij zullen alle relevante instanties wijzen op het belang van geheimhouding, maar kunnen geen geheimhouding garanderen.

Daar komt nog bij dat de naam van de moeder wel op de geboorteakte komt te staan. Weliswaar met een aantekening dat geheimhouding gewenst is, maar het is onduidelijk wat dit betekent. Immers, als het kind de geboorteakte opvraagt, heeft het de naam van zijn moeder.

---

⁸⁴ FIOM, 'Afstandsprocedure', <https://fiom.nl/ongewenst-zwanger/afstand-ter-adoptie/overweeg-je-afstand-ter-adoptie/belangrijkste-stappen>.

⁸⁵ RvdK 2013, p. 9-10.

⁸⁶ FIOM, 'Geheimhouding', <https://fiom.nl/ongewenst-zwanger/afstand-ter-adoptie/geheimhouding>.

⁸⁷ RvdK 2013, p. 10.

Ook alle instanties die over de geboorteakte beschikken, beschikken over de naam van de moeder.

Hoewel 'bevallen met geheimhouding' lijkt te suggereren dat de identiteit van de moeder afgeschermd is, valt dit in praktijk tegen. Fiom kan geen geheimhouding garanderen en heeft slechts een inspanningsverplichting. Uiteindelijk belanden de gegevens van de moeder bij veel verschillende instanties, en moet men maar hopen dat deze de geheimhouding in acht houden. Daar komt bij dat de naam van de moeder op de geboorteakte komt te staan en dus iedereen die de geboorteakte heeft, ook de identiteit van de moeder weet. Het kind kan op deze manier ook vrij eenvoudig achterhalen wie zijn moeder is. Bevallen met 'geheimhouding' klinkt indrukwekkend, maar in praktijk komt er maar weinig van die geheimhouding terecht.

4. Anoniem bevallen in Frankrijk

In Frankrijk is anoniem bevallen onder medische begeleiding al enkele eeuwen mogelijk.⁸⁸ Elk jaar kiezen gemiddeld 600 vrouwen voor een anonieme bevalling.⁸⁹ Elke vrouw heeft het wettelijk recht op een anonieme bevalling.⁹⁰ Zij kan dat doen in een ziekenhuis of een particuliere instelling, waarna zij het kind ter adoptie afstaat. De vrouw heeft het recht om haar identiteitsgegevens niet af te geven en zo anoniem te blijven.⁹¹ Op de geboorteakte wordt in plaats van de naam van de moeder, de letter X ingevuld.⁹² Daarom heet anoniem bevallen ookwel “accouchement sous X” – Bevallen onder X. Na de geboorte heeft de geboortemoeder twee maanden bedenktijd. Het kind wordt ‘een kind van de staat’; het wordt onder voogdij geplaatst en ter adoptie aangeboden.⁹³

Het interessante aan de Franse wetgeving is dat een vrouw niet van rechtswege juridisch moeder wordt als zij het kind gebaard heeft. De geboortemoeder kan er tijdens de twee maanden bedenktijd voor kiezen om het kind alsnog te erkennen danwel haar naam op de geboorteakte te laten inschrijven.⁹⁴ Als ze dat niet doet dan heeft het kind nooit een juridische moeder gehad totdat de adoptieouders de juridische ouders worden. Dit in tegenstelling tot het Nederlandse systeem, waar de vrouw die het kind baart van rechtswege juridisch moeder wordt.

4.1 Anonimiteit van de moeder

De wens van de geboortemoeder om anoniem te blijven, blijft altijd doorslaggevend. Omdat kinderen er wel belang bij hebben om ook maar enige vorm van gegevens te hebben, zal aan de geboortemoeder gevraagd worden om identificeerbare en niet-identificeerbare gegevens achter te laten. Het gaat hierbij zowel om gegevens over haar identiteit en de identiteit van de verwekker, als om redenen om te kiezen voor anonieme bevalling of gezondheidsgegevens die relevant kunnen zijn voor het kind, zoals erfelijke ziektes. Ook kan ze aangeven onder welke omstandigheden de gegevens mogen worden vrijgegeven.⁹⁵ Zij is echter niet verplicht om gegevens achter te laten en kan er dus ook voor kiezen om volledig anoniem te blijven.

Ook is er sinds 2002 een Nationale Raad⁹⁶ waar zowel geboortemoeder als kind gegevens kunnen achterlaten en opvragen. Op deze manier kunnen ze met elkaar in contact komen of gegevens uitwisselen. De Raad mag alleen gegevens verstrekken als de moeder hier expliciete toestemming voor heeft gegeven.⁹⁷ Sinds 2009 kan het kind, als het kan bewijzen wie

⁸⁸ In 1793 werd het wettelijk recht op medische zorg ingevoerd voor vrouwen die anoniem wilden bevallen en afstand doen van hun kind. Lefaucheur 2004, p. 320.

⁸⁹ Villeneuve – Gokalp 2010, p. 5.

⁹⁰ 326 Code Civil.

⁹¹ 341-1 Code Civil.

⁹² Verschelden 2004, p. 101-105.

⁹³ 348-3 Code Civil, L224-4 Code de l'action Sociale et des Familles.

⁹⁴ 311-25 Code Civil.

⁹⁵ L. 222-6 Code de l'action Sociale et des Familles.

⁹⁶ 'Conseil National d'accès aux origines personnelles', zie ook Bonfils en Gouttenoir 2008, p. 83-90.

⁹⁷ L 224-5 (4) Code de l'action Sociale et des Familles.

zijn geboortemoeder is, een procedure starten om haar ouderschap gerechtelijk te laten vaststellen.⁹⁸

In Frankrijk is het mogelijk om echt, volledig anoniem te bevallen: de identiteit van de moeder is volledig onbekend. Echter, als de moeder dat wil, kan zij op verschillende manieren gegevens achterlaten, zowel identificeerbare als niet-identificeerbare. Dat kan direct na de geboorte, maar ook jaren later via de Nationale Raad. Op deze manier wordt recht gedaan aan zowel het recht van het kind om te weten van wie het afstamt, als het recht van de moeder op privacy en anonimiteit. Ook het EHRM heeft geoordeeld dat de manier waarop Frankrijk anoniem bevallen heeft ingericht, niet in strijd is met het recht op afstammingsgegevens van het kind.

---

⁹⁸ In 2009 is het zinsdeel 'onder voorbehoud van art 326' verwijderd. Vergelijk Art 325 Code Civil, verordening 2005-759 met verordening 2009-61.

5. Conclusie

In dit onderzoek staan de wettelijke mogelijkheden en struikelblokken voor anoniem bevallen in Nederland centraal. Het kind heeft het recht op afstammingsgegevens en de moeder heeft recht op bescherming van haar privéleven. Beiden zijn zwaarwegende mensenrechten en er moet dus een redelijke belangenafweging gemaakt worden. Volgens het EHRM kan dat betekenen dat anoniem bevallen wordt toegestaan, als er maar de mogelijkheid is dat de moeder alsnog gegevens kan achterlaten en het kind deze later kan opvragen. Een vrouw hoeft geen gebruik te maken van deze mogelijkheden.

De Nederlandse wetgever, FIOm en Beschermd Wieg zijn alle drie van mening dat anoniem bevallen in Nederland niet mogelijk is. De Nederlandse wetgever en FIOm zijn van mening dat dit ook niet wenselijk is, omdat anoniem bevallen een te grote inbreuk zou maken op het recht op afstammingsgegevens. In het licht van bovenstaande is anoniem bevallen niet kennelijk in strijd met het EVRM, maar mag elk land een redelijke belangenafweging maken. Het onwenselijk vinden van anoniem bevallen is binnen de margin of appreciation ook toegestaan.

De Nederlandse wetgever en FIOm stellen ook dat anoniem bevallen geen oplossing is voor kwetsbare vrouwen en dat adequate hulp beschikbaar is door de bevalling met geheimhouding. Beschermd Wieg stelt dat er een groep vrouwen is die niet bereikt wordt door FIOm en die FIOm niet kan bereiken. Hoewel zij van mening is dat anoniem bevallen verboden is, heeft zij besloten om dat toch te gaan faciliteren.

Als men het wettelijk systeem nauwkeurig bestudeert, komt men tot de conclusie dat er geen expliciet verbod is op anoniem bevallen. Er kan geen aansluiting gezocht worden bij de voor de hand liggende delicten omschreven in artikelen 255-256 Sr. Anoniem bevallen is wel strafbaar op grond van artikel 236 Sr omdat de afstammingsgegevens verduisterd worden. Echter, er is een wettelijk vervolgingsbeletsel in lid 3 van datzelfde artikel. Er bestaat een uitzondering, maar omdat het kind niet weet wie zijn moeder is, en op de geboorteakte staat aangegeven dat de moeder onbekend is, zal deze uitzondering in de praktijk zeer zelden gebruikt kunnen worden. Dat levert een vreemde situatie op: anoniem bevallen is strafbaar, maar er kan niet vervolgd worden, nog kan er een strafrechtelijk opsporingsonderzoek plaatsvinden. Dit is in verband met de rechtszekerheid een zeer onwenselijke situatie.

De Nederlandse wetgever verwijst naar de constructie van bevallen met geheimhouding als alternatief. Echter, bij bevallen met geheimhouding kunnen de betrokken instanties geen geheimhouding garanderen. Daar komt bij dat de naam van de moeder op de geboorteakte komt te staan en daarom makkelijk te ontdekken is door het kind. Beschermd Wieg stelt dat zij door vrouwen benaderd zijn zorgmijndend zijn en bij FIOm niet adequaat genoeg worden opgevangen. Het is dus maar de vraag of de constructie van bevallen met geheimhouding voldoende waarborgen biedt om vrouwen echt de geheimhouding en anonimiteit te bieden die zij wensen.

Aanbevelingen

Nu duidelijk is dat discreet bevallen niet de geheimhouding biedt die kwetsbare vrouwen zoeken, en Beschermd Wieg anoniem bevallen in Nederland gaat faciliteren, is het noodzakelijk dat de Nederlandse Wetgever zijn standpunt rond anoniem bevallen grondig herziet. Het argument dat er adequate hulpverlening beschikbaar is, gaat gezien het verslag van Beschermd Wieg niet op. Het argument dat anoniem bevallen een te grote inbreuk maakt op het recht op afstammingsgegevens, is niet heel sterk. Het EHRM heeft immers aangegeven dat anoniem bevallen ook na een redelijke belangenafweging mogelijk is, mits er enige maatregelen zijn genomen die het kind in staat stelt om meer te leren over zijn afstamming en vroege ontwikkeling. Men kan hierbij denken aan het instellen van een vergelijkbare Nationale Raad als Frankrijk heeft ingesteld.

De geheimhouding bij bevallen met geheimhouding is zeer miniem en onvoldoende, omdat zoveel instanties de gegevens van de moeder hebben, en het kind zelf via de geboorteakte kan achterhalen wie zijn moeder is. Er dienen maatregelen getroffen te worden waardoor de gegevens van de moeder beter beschermd zijn.

Omwille van de rechtszekerheid moet de wetgeving worden aangepast en de impasse rondom anoniem bevallen te worden opgelost. Momenteel is anoniem bevallen strafbaar, maar deze wet is in praktijk een dode letter door het vervolgingsbeletsel. Men zou kunnen denken aan het expliciet toestaan van anoniem bevallen door een uitzondering op te nemen in artikel 236 lid 1 voor anonieme bevallingen.

Er kan meer onderzoek worden verricht naar de precieze betekenis van artikel 256 Sr: te vondeling leggen of verlaten om zich van het kind te ontdoen. Ook de visie dat te vondeling leggen een eenzijdige rechtshandeling inhoudt, is gezien het wettelijk systeem erg bijzonder en dient nader onderzocht te worden.

6. Woord van dank

“It takes a village to raise a child” is een oud Nigeriaans spreekwoord. Hoewel ik geen ervaring heb met het opvoeden van kinderen kan ik wel zeggen dat dit ook voor een bachelorscriptie geldt. Deze scriptie zou er niet zijn door het werk van anderen, variërend van alle schrijvers waar ik naar verwezen heb, gynaecologen en maatschappelijk werkers die met mij wilden meedenken, tot aan de bevlogen docenten van de Universiteit Maastricht die mij afgelopen drie jaar hebben opgeleid. Er zijn een aantal mensen die ik in het bijzonder wil bedanken.

Allereerst Solange Daenen, mijn scriptiebegeleider. Of het nu ging om een spelfoutencontrole of kritisch meedenken over allerlei juridische theorieën en ideeën, zij kon me altijd helpen. Door haar kritische blik leerde ik zelf ook steeds kritischer naar de wet kijken. Haar enthousiasme en betrokkenheid zijn onmisbaar geweest voor deze scriptie.

Ook wil ik Beschermd Wieg bedanken, in het bijzonder Kitty Nusteling. Zonder de plannen van deze Stichting had ik geen scriptieonderwerp gehad. Hun daadkracht en inzet voor een verborgen, vaak vergeten groep vrouwen is bewonderingswaardig. Kitty Nusteling beantwoordde al mijn vragen over het anoniem bevallen bij Beschermd Wieg.

Daarnaast wil ik NIDAA bedanken, in het bijzonder Kerstin van Tiggelen. Zij heeft me in geholpen met het vinden van bronnen, in het bijzonder lastig te vinden bronnen over de situatie rondom anoniem bevallen in andere landen. Ik vind het dan ook een eer dat mijn scriptie op hun site gepubliceerd zal worden.

Als laatste wil ik mijn ouders, broertje en vrienden bedanken, die ondanks ruim een half jaar van gesprekken over ‘alweer’ die vondelingenkamers, kloosters, babylijkjes, rechtsgevolgen, juridisch moederschap, mazen in wetten, Mozes in de Nijl en anoniem bevallen, mij toch nog wilden helpen met de voetnoten. Dank voor jullie hulp en steun.

Literatuurlijst

Boeken

Blankestijn 1955

C. Blankestijn, *Verlating van Hulpbehoevenden* (diss. Utrecht), Den Haag: Uitgeverij Keulen N.V. 1955.

Bonfils en Gouttenoir 2008

P. Bonfils en A. Gouttenoir, *Droits des mineurs*, Parijs: Dalloz 2008.

Corstens 2011

G.J.M. Corstens, *Het Nederlands strafprocesrecht*, Deventer: Kluwer 2011.

Ruitenberg 2003

G.C.A.M. Ruitenberg, *Het internationaal Kinderrechtenverdrag in de Nederlandse rechtspraak* (IVRK-reeks, 1), Amsterdam: SWP 2003.

Smidt & Smidt II 1891

H.J. Smidt en J.W. Smidt, *Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht: volledige verzameling van regeeringsontwerpen, gewisselde stukken, gevoerde beraadslagingen, enz. Tweede deel*, Haarlem: Tjeenk Willink 1891.

Van Raak-Kuiper 2007

J. A. E. Van Raak – Kuiper, *Koekoekskinderen en het recht op afstammingsinformatie*, Nijmegen: WLP 2007.

Verschelden 2004

G. Verschelden, *Afstamming*, Mechelen: Kluwer 2004.

Vlaardingerbroek 2014

Vlaardingerbroek, e.a., *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer: Kluwer 2014

Bijbel

Gebruik gemaakt van *Groot Nieuws Bijbel*, Boxtel: Katholieke Bijbelstichting 1982.

Artikelsgewijs commentaar

Cleiren 2015

Lindeberg, in: Cleiren e.a. (red.), *Tekst & Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2015, (online, laatst bijgewerkt op 1 januari 2015).

- Artikel 255 Sr
- Artikel 256 Sr
- Artikel 236 Sr

Noyon/Langemeijer & R Emmelink 2006

Machielse, in: Noyon/Langemeijer & R Emmelink, *Wetboek van Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2006, (online, laatst bijgewerkt op 1 juli 2006).

- Artikel 255 Sr
- Artikel 256 Sr
- Artikel 236 Sr

Wortmann 2014

Vat, in: Wortmann e.a. (red.), *Groene Serie Personen- en Familierecht*, Deventer: Kluwer 2014, (online, laatst bijgewerkt op 1 september 2014).

- Artikel 1:19e BW.

Jurisprudentie

Rechtbank

Rb. Groningen 22 maart 1894 W. 6533. Genoemd in Blankestijn 1955, p. 60.

Rb. Maastricht 27 mei 1913, *NJ* 1913, p. 1052 e.v.

Rb. Breda 20 juni 1989, *NJ* 1989, 726.

Rb. Breda 5 maart 1991, *NJ* 1991, 370.

Rb. Utrecht 4 oktober 2004, *LJN* AR3110.

Rb. 's-Gravenhage 16 april 2007, *ECLI:NL:RBSGR:2007:BA2975*.

Rb. Utrecht 12 juli 2010, *LJN* BN0936.

Rb. Breda, 22 maart 2012, *LJN* BV 9664 *NJFS* 2012, 137.

Gerechtshof

Gerechtshof 's-Hertogenbosch 18 september 1990, *NJ* 1991, 796.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 25 november 1992, *NJ* 1993, 211.

Hoge Raad

HR 20 april 1925, *NJ* 1925, p. 434.

HR 16 december 1947, *NJ* 1948, 118.

HR 21 mei 1957, *NJ* 1957, 483 m. nt. B.V.A. Rölling.

HR 18 februari 1958, *NJ* 1958/373.

HR 5 januari 1988, *NJ* 1989/89.

HR 15 april 1994, *NJ* 1994, 608.

HR 22 december 1995, *NJ* 1996, 419.

HR 30 september 2003, *NJ* 2005/69.

HR 7 november 2003, *LJN* AI 0360, *NJ* 2004/98.

HR 21 december 2007, *LJN* BB5084, *NJ* 2008/321.

EHRM

EHRM 7 juli 1989, nr. 10454/83 (*Gaskin/ Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98 (*Odièvre/Frankrijk*).

EHRM 25 september 2012, nr. 33783/09 (*Godelli/Italië*).

Overheidsstukken:

Kamerstukken II, 1965/66, 8436 nr. 3.

Stb. 1969, 167.

Aanhangsel Handelingen II 2012/13, nr. 1747.

Aanhangsel Handelingen II 2012/13, nr. 1748.

Rapporten, onderzoeken en overige publicaties

CRC/C/NDL/CO/4 2015

Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the fourth periodic report of the Netherlands*, 8 juni 2015.

FIOM 2015

Stichting Ambulante Fiom 2015, *Fact Sheet Bevallen onder geheimhouding*, Den Bosch 2015.

RvdK 2013

Raad voor de Kinderbescherming e.a., *Protocol Afstand ter Adoptie*, Utrecht 2013.

RSJ 2014

Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, *Adviesrapport Vondelingenkamer en Babyhuis*, Den Haag 2014.

Villeneuve-Gokalp 2010

C. Villeneuve-Gokalp, *Etude sur les mères de naissance qui demandent le secret de leur identité lors de leur accouchement*, 2010.

WBOM 2013

Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie, *Strafrechtelijke aspecten van de vondelingenkamer in een babyhuis*, Den Haag 2013.

Tijdschriftartikelen:

Lefaucheur 2004

N. Lefaucheur, 'The French tradition of anonymous birth: the lines of argument', *International Journal of Law, Policy and the Family*, 2004; 18, p.319-342.

Paauw 2015

Simone Paauw, 'Beschermd Wieg wil anoniem bevallen mogelijk maken', *Medisch Contact* 2015, 11.

Digitale bronnen

Het Babyhuis

'Wat is het Babyhuis?', www.het-babyhuis.nl/Het_Babyhuis/Babyhuis.html.

Beschermd Wieg

'Gedachtegoed', www.beschermdewieg.nl/Gedachtegoed.html.

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

'How the Court works', [www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=court/howitworks&c=.](http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=court/howitworks&c=)

FIOM

'Geheimhouding', www.fiom.nl/ongewenst-zwanger/afstand-ter-adoptie/geheimhouding.

'Afstandsprocedure', www.fiom.nl/ongewenst-zwanger/afstand-ter-adoptie/overweeg-je-afstand-ter-adoptie/belangrijkste-stappen.

'Vondelingenregister', www.fiom.nl/afstammingsvragen/vondelingen/vondelingenregister.

'Missie en Visie', www.fiom.nl/over-fiom/wie-wij-zijn/missie-en-visie.

NIDAA

'Te vondeling leggen', www.nidaa.nl/vondeling.html.

'Babydoding', www.nidaa.nl/babydoding.html

'Missie', www.nidaa.nl/missie.html.

'Vondelingen in Nederland', www.nidaa.nl/babylijkjes-in-nederland.html

'Voor- en tegenargumenten anoniem bevallen', www.nidaa.nl/anoniem-bevallen.html.

Office of the High Commissioner of Human Rights

'Committee on the Rights of the Child', www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIntro.aspx

Raad van Europa

'Signatures, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms', www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=005&CM=&DF=&CL=ENG.

Raad voor de Kinderbescherming

'Vondelingen',

www.kinderbescherming.nl/wat_doet_de_raad/afstand_screening_adoptie_en_afstammingsvragen/vondelingen/.

Overig:

AVROTROS 2015

Interview met Barbara Muller, *EenVandaag*, AVROTROS, 3 maart 2015.

Nusteling 2015

Telefoongesprek met Kitty Nusteling van Beschermd Wieg, 23 juni 2015.

OM 2015

Emailcontact met Heidi Cornelissen, parketsecretaris bij het OM Breda-Middelburg, 30 juni 2015.

VARA 2013

Interview met Barbara Muller, *Pauw & Witteman*, VARA, 26 maart 2013.

VPRO 2004

Aflevering 'Afstandsmoeders', *Andere Tijden*, VPRO, 12 oktober 2004.